

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Žiga Šorli

Psihoanalitična teorija in kiberseks

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Žiga Šorli

Mentor: doc. dr. Franc Trček

Psihoanalitična teorija in kiberseks

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

ZAHVALA:

Zahvaljujem se Francu, ker brez njega tega dela ne bi bilo.

Psihoanalitična teorija in kiberseks

S teoretsko kategorialnim aparatom psihoanalize bomo preučili pozitivne in negativne oblike novih oblik spolnosti. Namen naloge je odgovor na vprašanje, ali se da povezati Žižkovo koncipiranje kiberseksualnosti s Freudovo in Lacanovo teorijo fetišizma. Kibernetški prostor s prevzeto anonimnostjo postaja idealni micelij za fetišistično preslikavo spolnih fantazem v kiberseksualne prakse. Tovrstne prakse so osvobajajoče nekaterih usidranih kulturnih vzorcev, hkrati pa privedejo do fantazmatskih in kliničnih stanj. V nalogi bomo implicirali klasični konceptualni aparat psihoanalize, z aktualnim razvojem discipline psihoanalize, na študiju primera seksualnosti. V empiričnem delu pa bomo analizirali sklop Erotika iz raziskave RIS 2001, ki še ni bila poglobljeno analitično obdelana. To diplomsko delo bo pojasnilo, ali je možno združiti psihoanalitično teoretsko razpravo z empirično študijo kiberseksualnosti in ali bojo rezultati lahko pojasnili nekatere, tudi deviantne, primere seksualnosti v kibernetškem prostoru. Poleg tega pa bo odgovorilo na vprašanje, če se da s kiberseksom nadomestiti klasične oblike spolnosti v realnem prostoru.

Ključni pojmi: kiberseks, fetišizem, psihoanaliza, fukanje

Psychoanalytical theory and cybersex

With theoretical categorical instrument of psychoanalysis we will examine closely positive and negative shapes of new forms of sexuality. Purpose of this work is answering the question, if we can connect Žižeks concepts of cyber sexuality with Freuds and Lacans theory of fetishism. Cybernetic space with charged anonymity is becoming ideal mycelium for fetishist copying of sexual phantasms to cyber sexual praxis. This praxis is liberated of some anchored cultural samples, but in the same time they lead us to phantasmal and clinical conditions. In our work we will implicate the classical conceptual instrument of psychoanalysis, with actual development of psychoanalysis, on case study of sexuality. In empirical part we are going to analyse the complex Erotic from the survey RIS 2001, which was not yet analytically tilled. This diploma-work will explain if we can combine psychoanalytical theoretical discussion with empirical study of sexuality in cyberspace and if the results would explain us some, even deviant, cases of sexuality in cyberspace. Within that it will answer the question if we can supplement classical sexuality with cybersex.

Keywords: Cybersex, Fetishism, Psychoanalysis, Fucking

KAZALO

1 UVOD	6
I TEORETIČNI DEL	7
2 SIGMUND FREUD IN NJEGOVA TEORIJA SEKSUALNOSTI	8
3 PERVERZIJA	12
4 KIBERSEKS	20
5 SKLEP TEORIJE	25
II EMPIRIČNI DEL	26
6 EMPIRIČNO RAZISKOVANJE KIBERSEKSUALNOSTI	26
7 SKLOP EROTIKA IZ RAZISKAVE RIS 2001	29
7.1 VPRAŠANJA ZAPRTEGA TIPA	29
7.1.1 Trditve o internetni seksualnosti	29
7.1.2 Spolnost in internet	35
7.1.3 Erotika in internet	37
7.1.4 Izmenjava erotičnih sporočil	40
7.1.5 Odnos do takega razmerja	40
7.2 VPRAŠANJA ODPRTEGA TIPA	41
7.2.1 Razlogi, zaradi katerih na internetu obiskujete erotične vsebine	41
7.2.2 Kakšno se vam zdi to razmerje na splošno, če ga primerjate z intimnimi razmerji v tako imenovanem »realnem«, fizičnem prostoru	42
7.2.3 Z nekaj besedami opišite, kakšno se vam zdi vaše najbolj intimno razmerje, če ga primerjate z intimnimi razmerji v tako imenovanem 'realnem', fizičnem prostoru	43
7.2.4 Z nekaj besedami opišite, kaj so razlogi, da se še niste odločili za to vrsto intimnosti oziroma je niste doživeli	43
8 SKLEP EMPIRIJE	44
9 POVZETEK UGOTOVITEV IN ZAKLJUČEK	44
LITERATURA IN VIRI	47

KAZALO SLIK

Slika 3.1: Boromejski voz:	12
Slika 3.2: Diskurz analitika:	13
Slika 3.3: Diskurz Gospodarja:	15
Slika 3.4: Dedukcija gona po Lacanu:	16
Slika 3.5: Formula seksualnosti po Lacanu:	17

Slika 7.1: Virtualna nezvestoba je enaka kot nezvestoba v fizičnem prostoru:	32
Slika 7.2: Kako si izmenjujete erotična sporočila?	40
Slika 7.3: Odnos do takega razmerja:	41

KAZALO TABEL

Tabela 6.1: Uporaba storitev prek interneta:	37
---	----

1 UVOD

V današnjem svetu igra internet pomembno vlogo. Navsezadnje si že težko predstavljamo življenje brez njega. Tako ga potrebujemo za naše vsakdanje življenje, da je potreba po njem dejansko že ekvivalentna potrebi po hrani, pijači, družbi, obleki,... Vendar kaj so njegove razsežnosti, zakaj je tak, kot je?

Razlog za našo raziskavo ni moralna posplošitev, ampak je znanstvena analiza, tako psihoanalitična, kot tudi empirična, če lahko v kiberprostoru obstaja spolnost in če je ta dovolj razvita, da postane del neke profanosti, ali pa element neke nove subkulture. Ne moremo zgolj govoriti o moralnih vidikih znanosti, čeprav le-ti obstajajo, ampak imamo primer, ko se moramo vprašati, ali je kiberseks zgolj fetišistična fantazma, ali pa je dejansko nek nov način izražanja spolnih fantazem, in psihoanaliza je najbolj primerno orodje za tovrstno raziskovanje.

Naredili bomo teoretsko razpravo, dopolnjeno z empirično analizo. Zanima nas, ali lahko kaj dosežemo s primerjavo empirije in teorije, oziroma teoretskih temeljev raziskave. Pri tem se bomo precej opirali na Lacana, tako v smislu teoretičnega raziskovanja, kot tudi izražanja.

Smisel Lacanovega izražanja je v njegovih lingvističnih poudarkih, s katerimi nam docela ilustrira določene pojme, o katerih govori, tako iz znanstvene, kot tudi literarne perspektive. Lingvistika je pri njemu zelo razvita, saj se pri svojem izražanju in razpravljanju poslužuje vseh besed, tudi tistih, ki v splošnem pogovornem jeziku veljajo za vulgarne (fukanje, kurec,...). Te besede je uporabil zato, da bi čim bolj jasno in preprosto povedal tisto, kar je

želel povedati. Navsezadnje pa je ta razlika zgolj epistemološka: dejansko ves čas govorimo o eni in isti stvari, ne glede na to, kaj rečemo. To je vse.

Lacanovega načina izražanja pa se bomo poprijeli točno iz tega razloga: da bi se čim bolj jasno in nepristransko izražali pri razlagi teorije, ki se obravnava v našem delu. To je pomembno zaradi določenih predpostavk lacanovske teorije psihoanalize, v kateri je Lacan izločil moralo iz znanosti in znanstvenega raziskovanja (slednje je obravnavano v njegovem sedmem seminarju z naslovom Etika psihoanalize¹). Da bi vse skupaj imelo smisel, se bomo dostikrat oprli na določene citate Lacanovih del, pomagali pa si bomo z Millerjem, ki je bil prisoten na večini njegovih seminarjev.

Storimo korak naprej. Kaj nam lahko o tem pove Freud, Lacan, Miller, Žižek? Se tu res gre za nekakšno konkretno obliko fetišizma, ali je ta oblika spolnosti sploh zmožna prenašati take eksplicitne zadeve, kot je užitek? Na to vprašanje moramo odgovoriti v našem delu.

Naše delo je sestavljeno iz devetih poglavij. Na začetku bomo, po uvodu, v teoretskem delu spoznali Sigmunda Freuda in njegovo teorijo seksualnosti, spregovorili pa bomo tudi o vrstah seksualnosti in definirali razliko med parjenjem in fukanjem. Naslednje poglavje zajema raziskovanje Lacanove teorije seksualnosti in pa Millerjevega pogleda na njegovo delo. Nato sledi poglavje, kjer se bomo največ ukvarjali z Žižkom in njegovo teorijo kiberprostora in kiberprostorske fantazme, ki predstavlja ključni del našega dela. V empiričnem delu pa si bomo ogledali na več primerih, kako se raziskuje kiberseksualnost, v zadnjem poglavju pa bomo analizirali sklop Erotika – flirtanje iz raziskave RIS 2001. Temu poglavju bo sledil še sklep in seznam uporabljene literature.

I TEORETIČNI DEL

Skozi teoretični del našega diplomskega dela bomo vlekli sintezo razvoja seksualnosti od najbolj običajnih oblik seksualnega zadovoljevanja preko razvoja fetišistične fantazme do kiberseksa kot načina seksualnega zadovoljevanja v kiberprostoru. Pri tem bomo začeli s Freudom, nadaljevali z Lacanom in končali z Žižkom. Teoretska razprava se bo iz poglavja v poglavje stopnjevala do samega zaključka.

¹ Seminar VII: Etika psihoanalize, Pariz: 1960.

2 SIGMUND FREUD IN NJEGOVA TEORIJA SEKSUALNOSTI

Začnimo na začetku poti psihoanalize, pri Freudu in njegovi Razpravi o teoriji seksualnosti. Tam pravi: »Za normalen seksualni cilj velja združitev genitalij v spolnem aktu, imenovanem parjenje, ki pripelje do sprostitve seksualne napetosti in do začasne ugasnitve seksualnega nagona.« (Freud 1995, 30) S to opredelitvijo normalnega spolnega odnosa nam Freud očitno želi prikazati bolezensko nagnjenje, ki je značilno predvsem za nevrotični karakter, iz česar pa sledi da naj bi se v tem primeru dogajal zgolj vaginalni spolni odnos. Vendar je za spolno vzburjenje subjekta potreben transfer, imenovan ljubezen. To pa se pokaže predvsem pri nevrotikih, kateri ta vzgib očitno potrebujejo, nujno potrebujejo, za spolno vzburjenje.² Torej, imamo definicijo, s katero bi si lahko pomagali pri nadaljnjem študiju kiberseksualnosti.

Vendar, imamo težavo pri razumevanju Freuda, ko nam govori o svoji teoriji seksualnosti. Tu ne gre za neke običajne težave, na katere naletimo pri kakršni koli obliki psihoanalitične obravnave. Ne gre se le za to, da bi se skušali zaradi kakršnih koli moralnih zadržkov povzročiti lastno negacijo, ampak gre se za to, kje je meja med »normalnim« in bolezenskim stanjem pri fetišizmu, oziroma, če smemo tako reči, ali je fetišizem sploh bolezensko stanje. Ne glede na to, ali je bil ta fetišizem povzročen v otroštvu, ali pa je bil z nevrozo prisiljen ustvariti pri pogoju lastnega narcizma tudi to obliko spolnega zadovoljevanja.

Freud ne more sam ustvariti psihoanalize; v bistvu je bila ustvarjena s strani Freudovih pacientk, med katerimi je najbolj poznana Anna O. oziroma Berta Oppenheim. Ta je dejansko ustvarila psihoanalizo, Freud je samo zapisoval njeno govorjenje (ne govoričenje!). Torej, če želimo razdelati koncept kiberseksualnosti, se moramo vrniti nazaj, nazaj k Freudu.³

² Seveda pa je vprašanje, kje v takem primeru lahko postavimo mejo. Gre se za to, da ne smemo pri taki »predigri« doživeti orgazma. Če ga, potem začnemo govoriti o fetišu, torej, kot pravi Freud, »Neprimernem nadomestku seksualnega objekta.« (Po Freud 1995, 34)

³ V svojem znanem spisu Prispevki k psihologiji ljubezenskega življenja je Freud nakazal, kako moški izbere svojo partnerico, ali pa partnerja: »Na tem mestu bom opisal enega takšnih tipov moške izbire objekta, predvsem zato, ker ga oblikuje niz 'ljubezenskih pogojev, katerih sovpadanje ni logično, pravzaprav je celo osupljivo, in ker dopušča neko enostavno psihoanalitično razlago.« (Freud 2006, 49) Torej, če na kratko orišemo te »ljubezenske pogoje«, dobimo tiste tri stopnjevane točke, in sicer pod prvič Freud omenja ljubezen do oddanih žensk, torej žensk, nad katerimi imajo drugi moški (vsak za svojo) *lastninsko pravico*. Torej je legenda o Don Juanu še vedno prav pogosto prisotna v značaju nekaterih moških. Drugo, prav tako pogosto, značilnost Freud imenuje »ljubezen do pipe« (Freud 2006, 49). To značilnost imajo tisti moški, ki jih ne zanimajo samske, prav tako poročene, ampak jih zanimajo le ženske ki so zaradi razuzdanosti na slabem glasu in imajo le v spolnem odnosu z njimi užitek, najverjetneje zaradi določenega občutka ljubosumja. Takšnega tipa človeka verjetno najpogosteje vodi k takemu ravnanju nezadostna količina fukanja v zakonski zvezi, veliko pa tudi, po vsej verjetnosti, pripomore tudi celibat. Pustimo zdaj te spekulacije ob strani in si oglejmo še tretji tip, ki nastane na podlagi prvih dveh tipov, implicira ga pa tudi velika mera ljubosumja. Gre se za tendenco reševanja ljubljene

Torej, že poznamo nekatere bolezenske vzgibe, toda ne poznamo pa še tistega, kar pa vodi k odklonu na seksualni objekt. To pa je za nas bistveno, ker vemo, da v konceptu kiberseksualnosti ne govorimo le o obojestranski masturbaciji, ampak ta masturbacija lahko postane »akumulator« za sproščanje seksualnih fantazem, ki se zlahka zrcalijo prav v kiberprostoru. Zato moramo najprej spoznati osnovna vodila k takim odklonom, da bi si potem lahko utrli jasnejšo pot k razumevanju našega raziskovalnega področja kiberseksualnosti. Zato moramo vstopiti v polje Freudovega razumevanja odklonov glede na seksualni objekt, ki jih je načrtal v Treh razpravah o teoriji seksualnosti. Torej, zdaj sledi razprava o tem, kako daleč seže fantazma.

Kot že rečeno, ne zanimajo nas »zdravi« osebki, ker v njih ne moremo najti nič tako posebnega, kar bi nas utegnilo zanimati pri našem delu. Zato Freud postavi dve skupini spolnih odnosov, ki jih bomo odslej imenovali *parjenje* (vaginalni spolni odnos, namenjen povzročitvi nosečnosti in posledično proizvodnji novih ljudi, ki ima vezo tudi z naslednjim) in *fukanje* (spolni odnos namenjen zadovoljitvi in izpolnitvi spolnih fantazem enega ali več osebkov, ki niso namenjeni razmnoževanju, ampak le začasni ugasnitvi spolnega nagona, ki bi ga lahko razdelili v tri skupine: *perverzija*, iz nje izvira *fetišizem*, iz katerega pride ven še *sadomazohizem*, vendar obstaja tudi vez s parjenjem).

Nas natančneje zanima fetišizem, kateri je vzvod za nastanek našega ključnega področja raziskovanja, torej kiberseksualnosti. Pri tem velja omeniti, da je Freud napisal še en spis na to temo, a k temu se vračamo malce kasneje. Vendar je na tem mestu potrebno omeniti, da parjenje je neka oblika fukanja, tako da je v bistvu fukanje zaradi tega povod v parjenje. Dejansko potrebujemo za spolno vzburjenje neko mero fetišizma in tudi med samim spolnim aktom se včasih poslužujemo določenih perverzij.

Fetišizem: tukaj se bomo dlje časa zadrževali, skoraj skozi celotno delo. Freud izpostavi na tem mestu ogledovanje, zanj sta namreč prav posebno zanimiva prav otipavanje in ogledovanje. Če za otipavanje velja, da tu ni jasno načrtane mere med normalnim in bolezenskim stanjem, pa za vojerizem in ekshibicionizem velja povsem jasna ločnica, da, če

cipe iz rok drugih moških in se nasla(n)jati na njeno hvaležnost ob njegovi rešitvi. To pa je že hudo bolezensko stanje, že povezano z obsesijo in prisilno nevrozo. Sem bi mogoče sodili tudi razni Don Kihoti v razmerju s svojimi Dulcinejami. (Po Freud 2006, 49-51)

se osebek predolgo zadržuje pri ogledovanju in sploh če ne pride do normalne oblike spolnih odnosov, torej parjenja, govorimo o bolezenskem stanju, značilnem za nevrotika. Če se v tem prostoru torej ne zgodi preobrat k »živalskemu«, je to že bolezensko stanje. Ko se Freud sprehaja po človeški psihi, odkrije predvsem cesto, po kateri se sprehaja. Tej cesti se pravi Ojdipov kompleks. Gre se za to, kar Freud izpostavi v svojem spisu Fetišizem iz leta 1927: »Končno moramo še povedati, da je penis moškega normalen zgled za fetiš, kakor je realni mali penis ženske, klitoris, normalen zgled za manjvredni organ.« (Freud 1987, 424)

Iščemo torej tisto, kar sta fantek ali deklica izgubila v dobi odraščanja in se je stvar zakomplicirala zaradi nekega ali nekkih dogodkov v dobi odraščanja, ki se ji pravi Ojdipska faza in traja od nekako petega do dvanajstega leta, torej do pubertete. V tem času se lahko zgodi marsikaj, kar lahko vpliva na kasnejši razvoj in življenje vsakega posameznika. Tu se tudi proizvedejo nastavki za kasnejše seksualno odraščanje, ki potem določajo, kakšnih oblik spolne zadovoljitve se bo posameznik posluževal in ali bo to proizvedlo razne odklone od seksualnega objekta in cilja. Kastracija, kot predznak in vzrok faličnega zadovoljevanja, ki ga pogojuje človeški narcizem, je tukaj po sredi za nadaljnji študij, a več o tem v naslednjem poglavju.

Nazaj k fetišizmu. V prejšnjem odstavku smo poudarili, da sta fantek in deklica v ključni fazi razvoja izgubila falus, in tega potem najdeta na preostalih delih telesa. Potem pa se zadeva razširi na vsako precizno potankost telesa seksualnega objekta in seksualni cilj ne postane več orgazem z ejakulacijo, ampak zgolj orgazem ob nekem spolnem objektu s falično vrednostjo, veliko vlogo pri predstavitvi teh simbolov pa igrajo sanje, kot na primer podoba nogavic ali copat predstavlja žensko in potemtakem lahko sklenemo, da se pač ta podoba ohrani, oz. simbolizira v realnosti kot seksualni objekt fetišista, torej ženske noge. V človeški psihi ni vse tako enoznačno, kot se zdi in, predvsem v falični funkciji, se sanje dejansko prenašajo direktno iz svoje simbolizirane razlage v čisto, kruto in osamljeno polje realnega.

Rečeno je bilo, da se bomo lotili preučevanja bolezenskih vzrokov, o čemer je bilo že nekaj povedanega in se, kot predpostavlja, Freud naslanja na vzgibe, podane v otroštvu. Ravno tu pa znanost noče ali ne želi sprejeti te teorije, kajti to je, razen preko gradiva iz sanj, težko dokazljivo in, v končni fazi, tudi etično vprašljivo, v kolikor ne predpostavimo vsebine Lacanovega sedmega seminarja, ki govori o etiki psihoanalize, a tudi o tem kasneje. Zdi se, da

moramo imeti precejšen zalogaj praktičnih izkušenj iz kvalitativnega raziskovanja, vendar bi bilo smotrno tudi pogledati, kakšen smisel ima vse skupaj.⁴

Bocock pravi: »Freudovska teorija seksualnosti je za sociologe pomembna zaradi tega, ker predvidi način konceptualizacije relacij med človeškim telesom in njegovim širokim spektrom virov erotične zadovoljitve in socializacije v človeško kulturo.« (Bocock 2002, 44) Tu je seveda Freud bil močno kritiziran, tako s strani svojih učencev, kot tudi s strani svojih nasprotnikov, predvsem iz cerkvenih krogov. Vendar je potrebno pri branju Freuda izdatno poglobljanje v njegov način razlage in, navsezadnje, tudi v samo teorijo seksualnosti.

To je torej zmotilo znanstvenike pri branju tega spisa, namreč govorimo o tem, da so se največkrat prebrali med vrsticami in potem na prav histerični način sesuli gospodarja (Freuda) in se ga, upravičeno ali pa tudi ne, polastili kot objekt presežnega užitka, a to je že druga zgodba. Vendar, realno gledano je točno to povzročilo fetiš: preneslo ga je iz polja spolnosti v polje kulture, politike,... Skratka, fetišizem je postal simptom tudi na drugih področjih človeškega življenja.

Dejansko se lahko vojerizem in ekshibicionizem poveže z premagovanjem gnusa, vendar tega gnusa ne moremo kar tako izpustiti. Pomemben je, ker ga potrebuje vojer, medtem ko opazuje drugega ali druge pri spolnem odnosu ali masturbaciji. V končni fazi pa tudi ugodje, ki ga vojer občuti med opazovanjem spolnega odnosa in gnusa, ki ga ob tem doživlja. Dodatno se pa to tudi pokaže pri ekshibicionistih, kjer se ugodje gledanja dejansko pripravi k potlačitvi normalnega seksualnega cilja. Seveda tu igra veliko vlogo navzočnost lastnih genitalij in odsotnost prav teh genitalij pri ženskah.

Na tem mestu Freud pravi, da »kažejo svoje genitalije, da bi kot povračilno uslugo videli genitalije drugega.« (Freud 1995, 37) Freud bo Lacanu dokazal, da se ne more graditi analize

⁴ Zaradi takih kritik je bil seveda Freud pred veliko preizkušnjo, kjer mu dejansko »hodijo v zelje« tudi njegovi učenci, kot na primer Jung ali pa Adler. Tu pa Freud naredi poudarke v spisu Fetišizem iz leta 1927: »Fetiš ni nadomestek kakega poljubnega penisa, marveč nekega določenega, čisto posebnega penisa, ki je imel v zgodnjem otroštvu velik pomen, kasneje pa se je ta pomen zgubil. To se pravi: če bi bil razvoj normalen, bi se mu morali odpovedati, toda fetiš je tu prav zato, da ga zavaruje pred izginotjem. Jasneje povedano, fetiš je nadomestek za falus ženske (matere), ki je vanj verjel fantek in ki se mu – vemo zakaj – noče odpovedati.« (Freud 1987, 419-420)

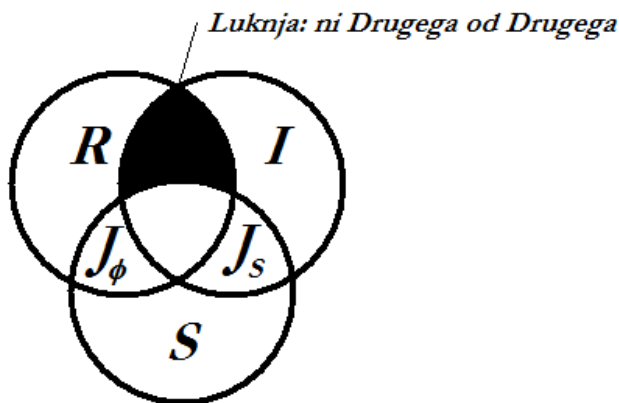
brez analitika, podal je pa tudi povod za trditev, da obstajajo trije nemogoči poklici: Gospodar, Učitelj in Analitik, Lacan bo pa dodal še četrtega v hrbtni strani, in to je Histerik.

3 PERVERZIJA

Sprva bomo pojasnili polje Realnega, Simbolnega in Imaginarnega, kakor je razvidno iz slike 3.1. Če se opremo na to sliko, se nam izrišejo tri polja s presečišči, med poljem Realnega in Imaginarnega zeva črna luknja. To luknjo imenujemo Užitek Drugega, dejansko pa je to praznina, neka zrcalna točka, preko katere se Realno zrcali v Imaginarno. Črna luknja je tam zato, ker ni Drugega od Drugega (Bog je en sam.), ker se prav to kaže kot dejstvo o Edinosti.

Iz Slike 3.1 se jasno vidi, kakšno shemo imamo pred sabo in kaj se nahaja v njej. Dejstvo pa je, da dejansko nimamo občutka, oziroma slednjega kaj hitro izgubimo na zgornji ploskvi. Lacan pravi, da »Realno, za katero gre, da v tem sploščenem vozlu pokažem neko polje kot bistveno različno od realnega, ki je polje smisla. Glede na to, da je polje smisla od njega ločeno, lahko rečemo, da realno ima in nima smisla.« (Lacan 2007, 156)

Slika 3.1: Boromejski vozle:

Vir: Lacan (2007, 156).

Druga stvar, ki nam pa na zgornji sliki povsem pade v oči, je luknja, ki se nahaja nasproti simbolnega. Označevalec za tisto luknjo je $S(A)$. To ni moška ljubezen, slednja je dejansko nezavedna, prej bi se šlo za Žensko, ki poseblja pri moškemu njegov presežni užitek in ga še preseže v obliki Drugega, ki je kastriran. Zato potrebuje svojo boginjo, da v njej zapolni svojo

fantazmo, ki jo Lacan imenuje Φ . Tu nastane pri moškem težava, ker njegov falus ni Φ , kar od njega pričakuje ženska, ne, on lahko njej ponudi največ $-\phi$ – skratka: moški falus, oziroma penis, kakršen pač je, majhen in mehek; njegovemu orgazmu dejansko sledi kastracija.

Osrednjega pomena pa je sredinsko polje. Tam se nahaja simptom, ki je presegel okove na zgornji sliki in se sicer udejanjil v realnem kot edina stvar, ki obstoji – to je sintom. Vendar kaj ta sintom dejansko je? Odgovor je nekako že nakazan v opisu – dejansko se gre za presežni užitek (a). Torej: užitek je tisti, ki obstaja in sicer v svoji patološko narcistični obliki: »Hočem še, a ne vem, kaj je to, kar hočem.«

Fukanje je pravilen izraz za to vrsto spolnih odnosov: gre se za ugasnitev seksualnega gona in hkrati, če že ne samo po sebi, za užitek. Seveda pa je analitični diskurz tisti, ki riše točno vzporednico med demokracijo, analizo in znanostjo, če smo še natančnejši: analitični diskurz izhaja iz znanosti in nadaljuje pot do politike, znanstvene analize in antifilozofske pozicije, katera pa je v bistvu ključnega pomena za psihoanalizo.

Dejansko pa je razlika med seksom in fukanjem zgolj epistemološka, tu ni nobene ontologije: vprašanje uporabe besede fukanje je zgolj etične narave, če ne moremo normalno uporabiti te besede, a tej razpravi bi se na tem mestu izognili, ker se ne tiče toliko našega dela, ampak je zgolj razprava etične narave. V uvodu pa smo že nakazali, kaj je tukaj bistvenega pomena.

Na sliki 3.2 je narisana formula diskurza analitika, ki jo je Lacan predstavil v svojem sedemnajstem seminarju. Dejansko lahko sklenemo povezavo: tako, kot analizirani obrne po končanem zdravljenju analitiku hrbet, tako seminar o hrbtni strani psihoanalize naredi preskok in obrat – pobrat do spoznanja, kaj človeštvo dejansko je.

Slika 3.2: Diskurz analitika:

Vir: Lacan (1983, 17).

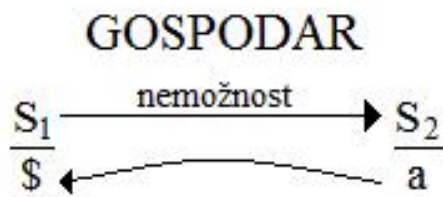
Zgornja pozicija nam natančno kaže tisto, kar dejansko iščemo v našem delu: nekega zaprečenega subjekta, ki je fetišist in je, po drugi strani, našel svoj objekt, a preko kibernetске povezave, in zdaj z njim izmenjuje svoje spolne fantazme.

Končno pa je tu tudi Jacques Alain Miller, ki pravi: »Ljubezen v psihoanalizi je transfer.« (Miller 2001, 93) Ključno pri tem je dejstvo, da imamo opravka z nekim pojmom, zaradi katerega si bomo ogledali enajsti seminar, da pojasnimo določene nastavke, ki nas dobesedno vežejo na našo linijo preučevanja. Zato moramo na kratko pojasniti še nekaj o transferju, katerega delimo na pozitivnega in negativnega.

Positivni Transfer je nedvomno ljubezen. Ni trdnejše oblike navezanosti na objekt užitka, zato lahko mirno prištejemo ob bok ljubezni še sovraštvo, ki ni nič drugega, kot ljubezen s sadomazohističnim predznakom. Negativni transfer pa je ambivalenca. Pri ambivalenci pa pride do podvojenega transferja. Ti dve silnici nista enaki, ampak sta si nasprotni in kot taki ne želita imeti nič skupnega. Primer ambivalence je na primer sadomazohizem, kjer sprva mi zadajamo subjektu bolečino, nato pa se ta objekt obrne proti nam.

»Govoriti o ljubezni: dejansko se v analitičnem diskurzu ne počne ničesar drugega. In kako ne bi čutili, da je to, z ozirom na vse, kar se more artikulirati, odkar je odkrit znanstveni diskurz, čisto enostavno izguba časa: Kar analitični diskurz prinaša – in naposled je morda prav to razlog njegovega vznika na neki določeni točki znanstvenega diskurza -, je, da je govorjenje o ljubezni na sebi neki užitek.« (Lacan 1991, 67) Zato je pa ta koncept še toliko bolj pomemben za nas, ker se dejansko vzpostavlja med dvema ljubečima-se subjektoma. »Tako se zdi, da je ljubezen zgolj neka premestitev, neka pomota glede osebe. Vselej ljubim nekoga zato, ker ljubim nekoga drugega.« (Miller 2001, 93) Tu nam Miller predstavi moško ljubezen, ki izvira iz diskurza Gospodarja: gospodar označevalec je na mestu vednosti, objekt a pa na mestu izmečka, in obratno pri ženski: ona sama je objekt a, ki stoji na nemogočem mestu vednosti in zavzema pozicijo analitika (Glej Sliko 3.2).

Slika 3.3: Diskurz Gospodarja:

Vir: Lacan (1983, 17).

Diskurz Gospodarja pa nam ponudi tako sliko transferja med s_1 in a : Lacan je seveda to strnil v njegovi znani šali: Ljubim te, vendar v tebi nepojasljivo ljubim nekaj bolj kakor tebe, zato te pohabim. In ta stavek dejansko prenaša neko sliko odnosov med moškim in žensko: ker se moški želi obraniti kastracije, pohabi svoj objekt užitka zato, da bi jo lahko ljubil: nemočno, pomoči potrebno, v katero poseže nek subjekt, ki nosi Φ (glej Sliko 3.3).

Žižek pravi: »Gospodarja torej opredeljuje govorni akt, ki me sam posrka vase, v katerem »sem to, kar rečem«, skratka docela uresničen, samozadosten performativ.« (Žižek 2004, 102) v bistvu mu manjka samo še objekt presežnega užitka, Lacan ga je označil z malim »a«⁵.

Dejansko lahko na tem mestu še poudarimo objekt a . Ta je bil v zgoraj omenjenih diskurzih dejansko ključnega pomena: Gospodar ga je kastriral, analitiku pa zavzema polje vednosti: dejansko analitik po končanem zdravljenju postane pozabljen plašč, ki je potem do neskončnosti (v kolikor je ta sploh možna) zavržen. Torej, kaj nam pove Miller o objektu presežne vrednosti? »Zapišimo temeljni ljubezenski objekt z a . Njegovo lastnost, da je lahko ljubljen, zaznamuje predikat A . Aa pomeni, da ima objekt a to lastnost, da je vreden ljubezni. Če subjekt naleti na nek objekt x , ki je podoben a , torej ($x \equiv a$), potem objekt x dojame kot vrednega ljubezni, Ax .« (Miller 2001, 95)

Povejmo še nekaj o razliki med spoloma. »Razlika med spoloma je tu pomembna, ker je s psihoanalitične perspektive končna omejitev znanja. Da se jo skrčiti samo na naravo ali kulturo, pojavi se pa na točki preseka.« (Homer 2005, 103) V ljubezni je zelo jasno nakazana

⁵ Mali »a« je označevalec za presežni užitek. Izhaja iz označevalca A , Drugi (*Autre* v francoskem izvorniku), ki je nedostopen, in sicer postane mali »a« takrat, ko postane dostopen.

razlika med moškim in žensko, pa vendar je med njima še vedno prepad, ki se kaže predvsem v prej omenjeni razliki.

Kot vemo, v psihoanalizi je označevalec A Drugi, zato, ker je nedosegljiv, ker je zgolj simboliziran, ker je Bog, ki ga perverznej potrebuje, v kolikor hoče vzpostaviti svoj odnos do svojega objekta a: ker ima do njega vzpostavljen transfer, ki skupaj s fukanjem postane gnusno početje. Vendar, tudi tu je v igri nek pogoj, namreč potrebno je ločiti, kdaj govorimo o perverznej fukanju, kdaj pa samo o fukanju na splošno (ki nima nobene veze s perverzijo). Pri tem se gre za to, da v našem raziskovanju ne induciramo spolne odnose za nezdravo početje, ampak moramo na tem mestu izpostaviti zdrave in nezdrave oblike spolnih odnosov, ki se med seboj več kot očitno ločijo: še vedno lahko fukamo tudi samo z vaginalnim spolnim odnosom.

Ko govorimo o perverziji, pa govorimo o gnusnem početju perverznej. On se sam sebi gnusi in s tem je njegova želja izpolnjena, druga stvar pa je, kako tukaj z gonom, ker samo z njim lahko vidimo, kaj se tu sploh dogaja. Zato pa potrebujemo deduciran gon: od splošnega k posamičnemu objektu užitka. Seveda je tu nastala znana formulacija razmer med posamičnimi goni, začnemo z zahtevo, željo, zahtevo po ljubezni in gon, ki pomeni, da nič več ne zahtevamo. Bolj jasno se da to razbrati iz Millerjeve formulacije (glej Sliko 3.4).

Slika 3.4: Dedukcija gona po Lacanu:

$$\frac{S}{s} \Rightarrow \frac{d}{D} \Rightarrow \frac{E}{e} \Rightarrow \frac{\$}{S}$$

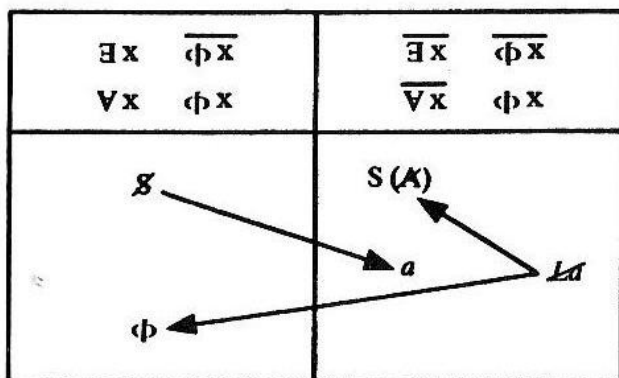
Vir: Miller (2001, 115).

»Zato je za gon, kot ga zapiše Lacan, značilno dejstvo, da je element pod črto na isti ravni, kot element nad črto. Drugače rečeno, piše gon takole: zaprečeni S, punec, D za zahtevo (\$ ◇ D). Gre za zahtevo, ki ni več interpretabilna, saj imamo interpretacijo takrat, ko imamo dve različni ravni. Takrat, ko v analizi ni nič več za interpretirati, veste, da imate opravka z gonom.« (Miller 2001, 115) Torej, ko govorimo o gonu, dejansko govorimo o neki tautologiji psihoanalize. Vendar, kaj je tisto, kar pospešuje gon v perverziji?

Gre se za natanko isto silnico, ki nam omogoča užitek. Tukaj se načelno lahko igramo z Erosom, vendar nam na pot pride nekaj nedoumljivega, in to je gnus, ki nastaja pri fetišu in perverziji in, če smo še natančnejši, prav na dekadenten način poskuša ustvariti videz popolnosti – to pa ni več Eros, ne, glavno gonilo perverzije in fetiša je destruktivni gon. Zato ker imamo tu destruktivni gon, nam ni težko pojasniti, zakaj pride do samouničevalnega gnusnega početja, ki je tako značilno za perverzijo in fetišizem. Ker se nam gre pri tem za to, da bi doživljali gnus, da bi se samemu sebi gnusili in da bi, če je le mogoče, pri tem doživeli orgazem (nasprotna možnost je kastracija, v kolikor ne upoštevamo dejstva, da ta ne sledi orgazmu) in se, če je le možnost, ne izgubili svojega objekta užitka.

Lacan je formulo na sliki 3.5 predstavil v svojem dvajsetem seminarju z naslovom Še⁶. Formulo je razdelil na štiri stavčne formule. »Na levi, spodnja vrsta, $\forall x \Phi x$ označuje, da se skozi falično funkcijo moški vpisuje kot ves, cel, izvzemši to, da je ta funkcija zadane svojo mejo v eksistenci nekega x, s katerim je funkcija Φx zanikana, $\exists x \overline{\Phi x}$. Prav to se imenuje funkcija očeta – od koder z negacijo izhaja propozicija $\overline{\Phi x}$, ki je podlaga za zapolnjevanje tega, kar zaradi kastracije manjka spolnemu razmerju – kolikor spolnega razmerja ni mogoče vpisati v nobeni obliki.« (Lacan 1983, 64).

Slika 3.5: Formula seksualnosti po Lacanu:

Vir: Lacan (1983, 63)

Toliko o moškem delu formule, drugi del sloni na tem, da je na to stran postavil vsa ostala govoreča bitja. »Če se bo vpisalo vanjo, ne bo dopustilo nobene univerzalnosti, bo ne-vse, kolikor ima izbiro, da se postavi v Φx , ali pa da ni v tej funkciji.« (Lacan 1983, 64). Moški je torej postavljen pred dejstvo, da je nosilec falusa in kot tak kastriran s strani očetovske

⁶ Seminar XX: Še, Pariz: 1972-73.

funkcije. Ženska je pa še bolj ne-vsja. Ona ima samo en izhod, in ta se ji odpira v falični funkciji ženske, v kolikor se ona zaveda, da ga ima.

Spodnji del funkcije ima na moški strani $\$$ in tisto, kar se uteleša v njem, to je Φ . Svojo partnerico lahko doseže le tako, da ta postane vzrok njegove želje. Postane njegov objekt presežnega užitka (a). Na desni strani imamo zaprečeni La^7 , ker je postavljena kot ne-vsja. Ona ima dvojno razmerje: na eni strani z subjektom, ki pooseblja Drugega in na drugi strani išče tisto, kar njej manjka, to je Φ .

Moški se pri ženski znajde v vlogi označevalca Drugega, ki je kastriran, od tod oznaka $S(A)$. »Ženska ima razmerje z $S(A)$ in to je že tisto, v čemer se razpolavlja, v čemer ni cela, ko pa ima na drugi strani lahko razmerje s Φ .« (Lacan 1983, 64) Vendar je obstoj ženske v psihoanalizi odvisen od percepcije moškega.

Lacan izjavi, da ženska ne obstaja. To »ne pomeni, da mesto ženske ne obstaja, temveč pomeni, da to mesto po svojem bistvu ostaja prazno. Kar pa ne ovira tega, da lahko na tem mestu na nekaj naletimo. Na tem mestu lahko naletimo zgolj na maske, maske ničesar, ki v zadostni meri opravičujejo povezavo med ženskami in dozdevki.« (Miller 2001, 136) Izguba objekta užitka nosi posledico kastracije: ker na tem mestu spoznamo, da ženska ima tudi tisto, kar ima moški, torej falus, in sicer v obliki klitorisa.

Freud je že spoznal, da je ustrezen nadomestek za moški penis ženski klitoris. Ideja postane kritična z pridihom morale, vendar moramo tu poudariti, da nas kakršno koli sklicevanje na moralo postavlja v vlogo perverzneža. Zato to mesto ne odkriva nekih moralnih kompleksnih temeljev: to je perverzno! To mesto nam odkrije pot k iskanju resnične ženske, tiste ženske, ki pri moškem pooseblja njegovo mater.

Resnična ženska je pri vsakem moškem subjektu lahko le ena: kot je lahko le ena mati. Čim se pojavi druga ženska, ki dejansko prevzema vlogo prejšnje, se prejšnja pogrezne v *stvar*, ki v bistvu predstavlja žrelo kastracije, izginotja. Ko se pojavi nek nov objekt a , se dejansko transfer prepelje iz prejšnjega na ta novi objekt a , ki, kot že rečeno, pooseblja Velikega

⁷ Zaprečeni La pride iz francoščine in pomeni *La femme*, Ženska. V slovenskem prevodu namesto zaprečenega La zaprečeni \check{Z} .

drugega, ki je že vnaprej kastriran (A). To je ženska, ki se je izgubila, ki je bila umorjena, in to dvakrat.

Kaj pa moški? Lacan nam to pojasni v svojem seminarju o Sintomu⁸. Ta citat imamo zaradi tega, da bi potem lažje dojel razliko med umorom ženske in umorom moškega. Govorimo o japonskem filmu Cesarstvo čutil, ki je sprva zbujal moralne zadržke in ogorčene kritike, kasneje pa je končno le dobil dovoljenje za javno predvajanje. Ključni del filma se začne z umorom moškega. Torej, največja fantazma neke ženske. Toda s tem se zadeva ne konča: »Potem, ko ga je ubila, gremo še dlje. Potem – zakaj potem? V tem je pomislek – zadevna Japonka, ki je žena in ljubica, to je treba povedati, svojemu partnerju odreže kurca. Natanko tako se temu reče. Sprašujemo se, zakaj mu ga ne odreže že prej.« (Lacan 2007, 148) Torej umor in še fizična kastracija, odvzetje tistega, česar ženska nima, oziroma odvzetje in zapolnitev lastnega manjkajočega objekta.

Kritična situacija, ki tu nastopi je dilema: ženska pri moškem išče falus, vendar kaj je tisto, kar moški išče pri ženski? Odgovor je nič bolj oziroma nič manj ojdipski: išče lastno mater. Moška fantazma vklaplja, poleg običajne formule za fantazmo, še objekt presežnega užitka, ki ga pooseblja njegova ženska; moška želja se vzdržuje s faliciranimi vzdevki, in zato zgloda formulacija moška fantazme natanko takole: $\$ \diamond \Phi (a)$. To nam pa nekoliko osvetli razlog za večno moško ojdipstvo: ker je bila mati skozi celotno otroštvo njegov objekt presežnega užitka, mora kasneje njegova žena ustrezati določenemu vzorcu, ki se tiče njegove matere in še: ker smo že pri Freudu omenjali otroka, je morda to še edini povod k razmnoževanju človeštva. Vendar: ne bomo tukaj končali pri Machiavelliju, cilj ne opravičuje sredstva in samo največji perverznej se opravičuje z moralo. Lacan pravi, da se moška želja homologno ujema z željo perverzneža. (po Miller 2001, 148-149)

Freud je dovolj jasno nakazal s tem, ko je govoril o tem, da je določena mera perverzije potrebna za spolno vzburjenje. Zato moramo tu povleči neko črto: gre se torej za pretirano falično spremembo, pri katerem se perverzija (in naprej fetišizem) pojavi kot neprimerni nadomestek normalnega spolnega odnosa. Gre se za zadevo, ki potrebuje analitično zdravljenje in umestitev normalnega spolnega odnosa v subjektovo življenje brez neprimernih nadomestkov.

⁸ Seminar XXIII: Sintom, Pariz: 1975-76.

4 KIBERSEKS

Perverzijo smo že kar precej omenjali v prejšnjem poglavju. Gre se za čisto sodoben primer, ki je povezan tudi z našo varnostjo v kibernetskem prostoru, imenovanem tudi internet. Vprašanje varnosti bi bilo lahko ključnega pomena pri naši raziskavi, vendar ne bomo šli tako globoko. To temo bi lahko navezali na čisto splošno vprašanje: »*Ali vem, s kom komuniciram prek interneta?*« Ta tema nam razgalja neko čisto posebno obliko perverzije. Gre se za tako imenovani izlet v neznano, kjer se lahko srečamo s komurkoli, ki uporablja naš program za internetno izmenjavo sporočil. Tu lahko tudi srečamo osebe istega spola, čeprav mislimo, da se gre za nasprotni spol, da ostalih oblik inverzije in perverzije niti ne omenjamo.

Ključna stvar v kiberprostoru je torej neidentifikabilnost. Če imamo določeno obliko identifikacije, se nas da prepoznati: tukaj pa imamo kibernetski prostor, kjer simbolno in smisel izgubljata pomen. Tu se nam pojavi vprašanje, kaj sploh je smisel? Kako se ga locira? Balažic pravi: »Ni mogoče locirati smisla, oz. ga je mogoče locirati vsepovsod, v vsaki črki in besedi. Odsotnost smisla se kaže kot vseprisotnost smisla, preveč smisla pa vodi v enigmatičnost. Besedna igra je užitek, užitek pa je nekaj, česar se ne interpretira in kar je meja interpretacije.« (Balažic 2007, 508)

Ker pa se v kiberprostoru to kaže kot laž subjekta, je tu potrebno še povedati, kaj pravi Žižek: »Kiberprostor odpre področje fleksibilnega mnoštva spolnih in družbenih identitet in nas tako vsaj potencialno osvobaja prijema patriarhalnega Zakona; na nek način udejanji naše vsakodnevno praktično izkustvo »dekonstrukcije« starih metafizičnih dvojic (»resnično sebstvo« nasproti »umetni maski« ipd.)« (Žižek 1997, 23) Tu smo se odpovedali imenu očeta in pretvorili fantazmo (simbolizirano imaginarno, ki ima smisel) v Realno, ki je že samo po sebi nesmiselno.

V redu: imamo pač nekakšen prostor, kjer se fantazma pretvarja v Realno in spet nazaj. Sanje niso več odsev realnega, sanje dejansko predstavljajo realno. Falični užitek, ki predstavlja vez med realnim in simbolnim in dejstvo, ki predstavlja črno luknjo, torej »ni drugega od drugega«, ki predstavlja vez z imaginarnim, se zdi kot dvojna enosmerna povezava z neznosno obliko, ki se ji pravi kiberprostor. Ko se ukvarjamo z kartezijskim *Cogito*, se

moramo vprašati, če to ni bilo že zdavnaj preseženo: fikcija, ki nas obkroža, nas zdaj totalno obkroža. Našli smo realno v svojem nasprotju, ki ga pretvarja kiberprostor.

Most med tema dvema nasprotjema predstavlja sintom, predstavlja tisto bit človeškega življenja, ki je pogojeno z našim obstankom. Destruktivni gon nam tukaj odstira pot. Imamo Eros, ki nas zavaja, ki nam blodi po poteh naših iluzij. Ne, moramo pristati na to dejstvo, ki se nam kaže kot dobesedna rešitev do večnega obstoja.

Fetiš se ne skriva več za tančico skritih iluzij – raje ima svoje privržence v kiberprostoru, kjer zlahka pridejo do naših identitet. Skriti za vulgarno sliko moralnega perverzneža, ki razglablja samo o tem, kaj bi moralo biti in se zgraža, dejansko se gnusi samemu sebi.

Bog, ki se dejansko nahaja na drugi strani kibernetične zveze, je bistvenega pomena. A kot nekaj, kar iščemo, A kot nekaj, kar si želimo in tudi najdemo. Vendar, zlomka, tisti hip, ko ga najdemo, postane a, dejanski presežek našega užitka. To pa je tisto, kar ogroža kiberprostor. Vse težje ločimo, kaj si domišljamo, kaj pa je tisto realno, ki nas dejansko obkroža. Zato imamo našega subjekta, ki se postavlja v masturbacijsko funkcijo znanstvenika in raziskuje fantazmo svojega seksualnega objekta.

Rečeno je že bilo, da se fetišizem veže na neko obdobje iz otroštva, kjer je prišlo do manka, zato imamo tudi nadaljevanje ojdipovega kompleksa za morebiten vzrok nagnjenosti k fetišu. Imamo teorijo, praksa se pokaže z objektom a, naš analitični dolg je, da se mu prikažemo v simbolizirani funkciji. Drugi ima pa svoj simbolni red: ateizem je realen, kajti Bog ne ve, da ne obstaja. Psihotik nam tu odpre pot: prav tisti, ki nima sposobnosti biti perverzen in ima to sposobnost da besedam pripisuje materialno delovanje, ki se dejansko popolnoma uniči in potone na čereh nevroze.

Imamo ga, držimo ga v rokah, komuniciramo z njim, ima svoj smisel, funkcijo – torej ni realen, je popolnoma smiselna. Še o tem nam odpre Žižek, ko se opre na agenturo zakona: »Cilj perverzneža je, da zakon vzpostavi, in ne spodkoplje.« (Žižek 1997, 31) Vladavina zakona, torej nekega skupka agenture pravil, ki mu omogoča vzpostavitev – kastracije! Ta mu dejansko nudi kršenje zakona, da bi se potem počutil krivega: nima več besed, ne more več naprej, do konca je sesul svoj red pravil, ki ga je zato tudi vzpostavil in kaj stori potem?

Vzpostavi si nek novi red pravil, še strožjih, še lažje dostopnih deviantnosti nad samim seboj. Samomorilska funkcija, ki lahko pogoltne celotno človeštvo. Eros izgublja svojo moč.

Kiberprostor nam torej ponuja nekaj novega, nekaj najbolj profanega: ponuja nam vpogled v realno. Vendar se še vedno nahajamo v vozlu RSI. Potrebna bo pot naprej, potrebno bo prekoračiti fantazmo, da najdemo kastracijo, da izluščimo fantazmo in vzpostavimo minimalno distanco do nje. Kako do tega priti? *»Izgubil sem svojo fantazmo, poštenega najditelja prosim, naj jo ne vrne!«* Je to falični dozdevek iskanja sintoma? Ne, to je šele začetek. V bistvu je to šele stavek, ki pri nas sproži iskanje sintoma, ki pobegne. Pobegne kot simptom in postane užitek. Ta paradoksalni kompleks nadjazovskih prisil, nadjaz ve, kje je polje najvišjega užitka in nas tja tudi vodi. Jasno, gre se spet za pravila, ki jih perverznej namerno krši. To nam nakloni pot. Večni sanjač, psihotik ga dobi, vendar on sanja, on nima občutka, njegovo življenje je ena sama fantazma. Odnos, ki ga imamo mi do družbe in ona do nas, pa implicira naše dojemanje kiberprostora.

Tukaj moramo narediti vez med tehnologijo in družboslovjem, ker bi sicer izgubili rdečo nit našega dela. Nikakor ne izgubljam besed na povezavi med družbo in tehnologijo s predpostavko nekih zastarelih, mogoče preveč usidranih vzorcev. Na tem mestu lahko od Žižka zvemo več. Kibernetski prostor nam odpira nov pogled v realno: nimamo več smisla, logike, ki ju proizvajata simbolno in imaginarno. Imamo dejansko kaos: realno, ki je nesmiselno, ki nam kaže človeka na oni strani internetne povezave: golega, bosega, pripravljenega, da nam izpove svoje fantazme. To je tisto realno, ki nam ves čas visi pred očmi, le videti ga ne moremo zaradi naših ustaljenih predstav o nečem smiselnem, logičnem, kar naj bi predstavljalo realno.

Nazaj k naši snovi: imamo nekaj, čemur pravimo fetišizem in ga postavljamo v boj profane okvire. Profano, ta beseda ki označuje moralno nespremenljive stvari v neki družbi, kar dejansko žali koncipiranje nekega družbenega stanja, ki opravičuje uporabo morale. Na začetku 21. stoletja smo že vedno ujeti v srednjeveški način razmišljanja. Ne gre se za to, da bi hoteli preusmeriti razpravo v religiozne tokove, gre se za to, da hočemo narediti nek nov presežek v modernem svetu: razkriti moralno tam, kjer je najbolj perverzna, v polju perverzije. To je področje kiberprostora. Žižek pravi: *»Kiberprostor, s svojo zmožnostjo, da povnanji naše najbolj notranje fantazme v vsej njegovi nekonsistentnosti, odpre umetniški praksi*

edinstveno priložnost, da uprizori fantazmatsko oporo naše eksistence, vse do temeljne »sodomazohistične« fantazme, ki ne more biti nikoli subjektivirana.« (Žižek 1999, 12).

Dejstvo je, da kiberprostorska fantazma sploh ne obstaja: tam je zgolj realno, ki reducira našo fantazmo do dna. To dno seveda predstavlja sintom. Presežni užitek je tisti, ki predstavlja srž naše razprave. Moramo razumeti, da je nekaj, čemur pravimo kiberprostor, povsem realna stvar. Polnimo ga z našimi fantazmami. Te fantazme pa niso nič drugega, kot pa tisto, čemur smo rekli fukanje, s tem, da se tu gre za neko drugo obliko tega početja. Nova oblika spolnosti, ki je uspela združiti v sebi tudi najhujše seksualne fantazme, ki se zrcalijo v kibernetski prostor in daje možnost pisanja vsega, razen užitka, ker je slednji, kot že rečeno, neizrekljiv. Imamo sicer nekaj, čemur pravimo moment zaključka, vendar je takrat že vsega konec. Takrat je prepozno govoriti o užitku, a to je že nekaj povsem drugega. Realno, ki reducira našo fantazmo, ne more biti prizanesljiv do branja misli.

Nekaj, na kar bi morda lahko navezali razpravo, je *že-videno*. *Že-videno* bi lahko postalo v tem kontekstu nekaj, kar bi lahko pri kiberseksu lahko uporabili za vzpostavitev transferja preko spletne povezave. Gre se za to, da ga je morebiten vzdevek subjekta, ki predstavlja njegov objekt a, zato se *že-videno* lahko upošteva kot motor transferja. Nekaj je v tem že videl, ampak ostaja pri dozdevku, dokler ne bo začel z orgijo. *Že-videno* na tem mestu »ima iluzoren, halucinanten značaj, a vendar je za subjekt popolnoma realen, ne da bi se obenem subjekt lahko z njim identificiral, tako kot se lahko identificira z označevalcem, je vse prej kot to, »znak nezmožnosti identifikacije«, je simptom kot dogodek telesa, telesa, ki nima mesta ne v diskurzu ne v materiji, ampak natanko na meji, na zunanjem robu, prelomu in križišču te materije, kjer se subjekta realno dotakne.« (Komel 2009, 167-168)

Ne moremo in ne moremo iz tega kroga: kar obstoji, je sintom, ki ima še vedno v sebi nadjazovsko navlako užitka. Uspeli smo izkoristiti do zdaj predelano teorijo do dna, do čistega polja nezavednega, v katerega ima vpogled samo destruktivni gon, ki ima edini to zmožnost, da vpogleda v realno. Karkoli Eros zgradi, destruktivni gon uniči, in slednji uničuje naše simbolno in imaginarno ter tisto, kar je med njima, torej smisel. To je točka, ki jo Lacan imenuje prekoračitev fantazme in vstop v polje sintoma.

Naprej nas zanima, kako pa ta razprava o kibernetskem prostoru vpliva na tisto, čemur mi pravimo Ukanje. Gre se zato, da kiberseks dejansko nadaljuje neke seksualne prakse, ki se

dogajajo v naši družbi. Lahko se vprašamo, če je to nastalo kot posledica neke moralne doktrine, ki spremlja našo pretežno religiozno usmerjeno družbo. Upor proti obstoječemu stanju v družbi, ki implicira neke moralno usmerjene družbene plasti, ki niso nič manj nagnjene k perverziji, kot pa uporniki sami.

Tu je tisto polje fantazme, ki jo proizvaja moderna družba. Beži od realnega in išče smisel. Vse, kar dela v nasprotno smer, zanjo pomeni anarhizem. Pa vendar imamo neko referenco, po kateri bi lahko ločili realno, simbolno, imaginarno, smisel, falus in najhujše dejstvo, da ni drugega od drugega. Govorimo o največjem nadjazovskem paradoksu, to je užitek, ki se nahaja v polju sintoma. Realno pa ostane realno in je v tem prostoru najbolj vidno.

»Realno, v katerega posega kiberprostor, je potemtakem utajeno fantazmatsko »strastno nagnjenje«, travmatični prizor, ki ne le, da se ni nikoli zgodil v »realnem življenju«, temveč o njem celo nikoli nismo zavestno fantazirali – in mar ni digitalni univerzum kiberprostora idealni medij v katerem konstruiramo take čiste dozdevke, ki – kljub temu, da niso »na sebi« nič, da so čiste predpostavke, nudijo koordinate našemu celotnemu izkustvu?« (Žižek 1999, 15) Govori se o tem, vendar imamo realno še vedno pred nosom. Nič nas ne more ustaviti v kiberprostoru: tu izpraznimo lastno fantazmo in, če želimo, jo prekoračimo v polju sintoma. Tu pridejo ven vse naše fantazme, pri tem nismo nič manj kot mi sami. Kar želimo povedati, povemo, saj to, kar želimo povedati, tudi povemo, nič manj.

Tu smo, v realnem, pri kiberseksu, področju brez kakršnega smisla. Naše pojmovanje realnega smo prikazali v kiberprostoru, kjer ni možna le ena stvar, zaenkrat še, in to je izpoved popolnega užitka. Ni večje laži od tega, da izpovemo svoje občutje ob orgazmu (tu imamo v mislih le moški orgazem). Popolni užitek je popolnoma neizrekljiv, v stanju orgazma ne moremo opisati tistega, kar doživljamo. Pri tem smo popolnoma sami in v sebi bolj kakor sebe to doživljamo na najbolj vrhunski način. Delikventno vprašanje podoživljanja kiberprostora nam implicira neko določeno stanje v svetu, ki nas obkroža, strah nas je samih sebe, da ne moremo biti tisto, kar smo, vseeno imamo rajši simbolizirano imaginarno, kjer se vse dogaja tako kot hočemo. Na tem mestu hočemo še, a ne vemo, kaj. Nadjaz nas vodi daleč proč od tega, kar imenujemo realno in kar bi dejansko želeli. Užitek je potrebno podvreči samemu sebi, da bi lahko potem videli, kaj je tisto, kar vidimo in kaj je tisto, kar si le domišljamo, da obstaja. Svet čaka, da to odkrijemo in doživimo. Do takrat pa bo verjetno potrebno še tavati po prostorih lastne fantazme.

V končni fazi pa nas zanima, kaj je tisto, kar hočemo? Odgovor na to je možen, v kolikor nismo prehudi narcisi. Vprašanje je, kako daleč smo, kaj se dogaja v našem kiberprostoru, da ne vidimo, kaj se tam dogaja, ali pač?

Komedija je končana. Orgazem je mimo, kaj zdaj? Nastopi kastracija, vendar v kakšni obliki? Ker nas bolj zanima perverzija, bomo opisali slednjo: načelno je pred računalnikom z zdravimi osebki vse v redu – ejakulacija je prišla zdaj je na vrsti počitek. Pri perverznejšu pa je vse skupaj drugače. Po orgiji on dejansko občuti gnus, gnusi se sam sebi, obljubi si, da ne bo nikoli več tega počel, to obljubo drži sicer samo do konca kastracije. Nato moralizira, moralizira gnusnost svojega početja. Kastracije je konec in komedija se znova začne. Kaj je smisel tega? To je realno, tu ni nič smisla, je falični užitek in je Drugi, ni pa smisla. Nevrotik, ki je tudi perverznejš (psihotik nikoli ne more biti perverzen), ima strog občutek za realno. Zato lahko rečemo, da ima svoje težave. Težave ima z begom od realnega. Ta beg ni nič drugega, kot tautologija.

Kaj pa je ta tautologija? Nič drugega kot nenehno vračanje na začetek perverznega fukanja. Življenje perverznejša je ljubiti, ljubiti se z **a**, in nato se samemu sebi gnusiti. Ženska pa, »Zaradi tistega, kar ni, pričakuje, da bo hkrati zelena in ljubljena. Toda označevalec svoje lastne želje najde v telesu tistega, na katerega se naslavlja njena zahteva ljubezni. Brez dvoma ne smemo pozabiti, da dobi ta označevalna funkcija, organ, ki je vanjo odet, vrednost fetiša. Toda za žensko je še vedno, da na istem objektu konvergirata izkustvo ljubezni, ki ji kot tako idealno odtegne tisto, kar ji izkustvo daje, in neka želja, ki najde tam svoj označevalec.« (Lacan 1991, 47)

Za moškega pa že vemo, kaj je njegova naslednja želja glede na njegov objekt **a**. Ženska torej išče pri moškem tisto, kar ji manjka, in potem, ko najde, s tistim pač ni zadovoljna. Moški pa je brezglavi bedak, ki čaka samo na to, da bo na svojem namišljenem objektu užitka doživel orgazem.

5 SKLEP TEORIJE

Na začetku teoretske razprave smo implementirali razliko med parjenjem in fukanjem, pri čemer smo za fukanje rekli, da je to vsak način seksualne zadovoljitve, ki ni namenjen

razmnoževanju. Za fetišizem smo rekli, da je to neprimeren nadomestek seksualnega objekta, iz katerega izhajata vojerizem in ekshibicionizem ter sadomazohizem, kjer se vršijo najbolj skrajne seksualne fantazme. Ugotovili smo tudi razliko med moškim in ženskim užitkom ter poskušali navezati razpravo na diskurz gospodarja ter diskurz analitika ter definirali moško in žensko ljubezen. Pojasnili smo tudi dedukcijo gona pri Lacanu, kjer smo začeli z najbolj splošnim gonom in končali z najbolj specifičnim gonom, pojasnili pa smo tudi najbolj skrajno moško in žensko fantazmo. V poglavju o kiberseksu smo prišli do dveh spoznanj, in sicer do tega, da je cilj perverzneža vzpostaviti, ne pa zavrniti zakon. Najbolj pomembno za našo raziskavo pa je bilo spoznanje, da je kiberprostor realni prostor, znotraj katerega krožijo fantazme in da je v tem prostoru pravzaprav vse mogoče, razen govorjenja Užitka.

II EMPIRIČNI DEL

Empirični del bomo najprej začeli z razpravo okrog razvoja in preteklih raziskav kiberseksualnosti, kjer bomo tudi pojasnili, zakaj je psihoanaliza najboljša metoda za raziskovanje kiberseksualnosti in na kateri del njene teorije implicira naše razumevanje kiberprostora. Nato bomo naredili raziskavo poročila raziskave RIS 2001, kjer bomo s pomočjo psihoanalize komentirali rezultate in slednje, tudi s pomočjo psihoanalize, navezali na našo teorijo.

6 EMPIRIČNO RAZISKOVANJE KIBERSEKSUALNOSTI

Področje kiberseksualnosti je eno najbolj občutljivih tem družboslovnega raziskovanja, predvsem iz empiričnega vidika. Prvi poskusi raziskovanja kiberseksualnosti segajo v leto 1985, ko je Vlada Združenih držav Amerike začela raziskovati otroško pornografijo na svetovnem spletu.⁹ (po Griffin-Shelley 2003, 355) »V začetku devetdesetih pa se je pojavila špekulacija, ali je internet dober ali slab, blagoslov ali prekletstvo, neškodljiv ali zlonameren.« (Griffin-Shelley 2003, 355)

Večina kasnejših raziskav je potekala v okviru študij psihiatričnih pacientov in znanstvenih razprav in člankov s področja psihologije. (po Griffin-Shelley 2003, 356) V poznih devetdesetih pa so se že pojavile resne razprave, ki so pokazale, da skupaj z rastjo

⁹ Svetovni splet (WWW) je bil ustanovljen leta 1983. (po Griffin-Shelley 2003, 355)

uporabnikov interneta »narašča tudi število uporabnikov, ki neodločno uporablja internet za zadovoljevanje svojih seksualnih potreb. Večina uporabnikov je »raziskovalcev«, ampak značilni delež imajo taki s predhodnim seksualnim nasiljem ali odvisnostjo, ki so našli novo nenadzorovano nišo.« (Schneider 2000, 33)

Leta 1998 je tudi v Sloveniji potekala prva raziskava Kiberseksualnosti v okviru projekta Raba interneta v Sloveniji (RIS).¹⁰ Ena izmed ključnih ugotovitev je bila, »da je meja razlikovanja med erotičnimi in pornografskimi vsebinami, ki jo zagovarjajo uporabniki interneta, identična meji, ki je običajna v razvitih in glede erotičnih vsebin liberalnih urbanih, fizičnih okoljih.« (Trček in Kovačič 2000, 1080) Torej, v Sloveniji so bile tovrstne seksualne prakse že razvite leta 1998.

Schneider je v raziskavi zajel 94 ljudi, katerih partnerji so bili udeleženi v kiberseksualnih orgijah.¹¹ Ti so poročali o raznih oblikah odvisnosti od kiberseksualnih aktivnostih njihovih partnerjev, v 60,6% primerov pa je bil kiberseks edina možna oblika seksualnih aktivnosti. Nekateri so celo navajali, da je bil kiberseks povod za razvezo zakonske zveze zaradi različnih razlogov.¹² (po Schneider 2000, 56)

»Kiberseks je dogodek v realnem času, pri katerem sta udeleženi dve osebi, ki drug drugemu tipkata sporočila preko ICQ, Microsoft Messenger in podobnih spletnih omrežjih.¹³« (Daneback in drugi 2005, 322) Lahko je tudi več udeležencev, a v takih primerih »ljudje lahko sami najdejo ali ustvarijo spletno mesto, kjer se udejanji ta interakcija.« (Daneback in drugi 2005, 322)

Seveda obstaja veliko načinov, kako se kiberseksualna orgija dejansko izvrši, prav tako obstajajo različni razlogi, zakaj se ljudje poslužujejo takšnega načina spolnosti. »Ta način

¹⁰ »Na sklop vprašanj, ki ga je z metodološkimi nasveti oblikoval Franc Trček, je odgovarjalo 330 anketirancev.« (Trček in Kovačič 2000, 1071)

¹¹ Raziskava je zajela 91 žensk in 3 moške, od tega sta ena ženska in dva moška v homoseksualnem razmerju. Povprečna starost anketirancev je bila $38 \pm 7,9$ let. Celoten vzorec je zajel starostno skupino od 24 do 57 let.

¹² Kot razloge za ločitev so navajali bolečino, izdajstvo, zavračanje, osamljenost, opuščanje razmerja, sramoto, osamljenost, izoliranost, poniževanje, ljubosumnost, jezo in izgubo samospoštovanja. Kot glavni razlog pa so povsod navedli laganje. (po Schneider 2000, 56)

¹³ Študija temelji na raziskavi, ki so jo opravili junija 2002 na Švedskem preko portala Passagen, v njej so pa sodelovale osebe, starejše od 18 let. 1835 oseb je do konca izpolnilo vprašalnik, od tega jih je bilo 1458 takih, ki je internet uporabljalo tudi za kiberseks. Vzorec je bil sestavljen iz 55% žensk in 45% moških. Povprečna starost je bila 29,7 let za ženske in 31,5 za moške, ki so internet uporabljali tudi za kiberseks. (Po Daneback in drugi 2005, 322-323)

spolnega zadovoljevanja omogoča ljudem raziskovanje lastne seksualnosti, preizkusiti stvari, ki jih še niso v realnem prostoru ali, v ostalih primerih, sploh niso imeli namere poskusiti v realnem prostoru. To je lahko izmenjava skrivnih spolnih fantazem ali celo ustvarjanje spletnega erotičnega romana.¹⁴« (Daneback in drugi 2005, 322)

Psihoanaliza kot naša izbrana metoda preučevanja seksualnosti igra v tej luči vlogo natančnega pojasnjevanja najbolj ekstremnih primerov, ki so jih že omenile predhodne raziskave. Psihoanalitična teorija nam pojasni delovanje in morebitno klinično zdravljenje že omenjenih primerov in kako se ti primeri obravnavajo v kontekstu družboslovnega raziskovanja.

Ta teorija nam tudi poda definicijo kiberprostora v luči boromejskega vozla. Zaradi tega lahko rečemo, da je kiberprostor realni prostor, ki nam lahko ponudi neke nove fetišistične vsebine fantazem in ki nikoli ne morejo biti subjektivizirane – tako, kot se to dogaja s sadomazohističnimi fantazmami, ki imajo oporo v fetišizmu in se vršijo preko kiberprostora, tu nimamo opravka s fizičnim, ampak psihičnim nasiljem, v kolikor lahko sadomazohizem razumemo kot nasilje.

Eros ima tukaj glavno vlogo, kljub temu, da ne more priti med osebama do fizičnega kontakta. Tu se stvari zapletejo, ko želimo definirati kiberprostor, saj še vedno obstajajo dvomi o njegovi realnosti. Vprašanje na tem mestu je, kako daleč sežejo naše fantazme. Smo res sposobni vse naše fantazme prenesti v kiberprostor?

To je pomembno za našo empirično analizo, kajti če je to tako, potem se da določene zadeve meriti in na podlagi teh meritev tudi pojasniti. Moč kibernetkega prostora kot realnega prostora je v tem, kako lahko jemljemo kakršno koli dejavnost na internetu, ki je tam prisotna, in zato, da karkoli se vrši v tem prostoru, postavlja kiberseks za obliko spolnih odnosov, ki jim ni izvzeto niti vprašanje zvestobe. Bolj podrobno si bomo ogledali raziskavo Raba interneta v Sloveniji 2001, ki vsebuje tudi sklop Erotika.

¹⁴Zanimivost, ki so jo avtorji izpostavili, je značilno višja udeležba v kiberseksualnih orgijah pri ženskah v starostni skupini 35-49 let, kot pri moških. V starostni skupini 18-24 let obstaja značilno večja verjetnost, da se osebe moškega spola udeležujejo kiberseksualnih orgij, kot pri moški pri starostni skupini 50-65 let. Avtorji izpostavijo tudi ločitev glede na spolno naravnost, kjer se homoseksualni moški značilno bolj udeležujejo kiberseksualnih fantazem, kot heteroseksualni moški. (po Daneback in drugi 2005, 325)

7 SKLOP EROTIKA IZ RAZISKAVE RIS 2001

Potreba po taki raziskavi je nastala zaradi določenih etičnih zadržkov pri uporabi kibernetских ponudb ali storitev. Predvsem taki zadržki nastanejo na področju erotike in pornografije, ki se potem pokažejo na področju moralnih in podobnih razprav, predvsem se pa tu gre za načine in vzroke uporabljanja teh ponudb in storitev.

Določene prakse s področja fukanja se zrcalijo v humanem univerzumu kot presežek - izdatek nekaterih profanih oblik fukanja. Ker se na tem mestu pojavi človek, je vprašanje fantazme absolutno udejanjeno v kiberprostoru. Opravili bomo interpretacijo rezultatov poročila raziskave RIS 2001, in sicer sklopa Erotika, ki so bili objavljeni na spletni strani RIS, skozi psihoanalitični teoretski aparat. (po RIS)

7.1 VPRAŠANJA ZAPRTEGA TIPA

Raziskava v sklopu Erotika se začne s klasičnimi zaprtimi vprašanji v zvezi z določenimi stališči v zvezi z zlorabo interneta v pedofilске in podobne inverzne namene. Ker si želimo zadevo bolj podrobno ogledati, se bomo sprehodili od trditve do trditve.

7.1.1 Trditve o internetni seksualnosti

Na trditev, da je potrebno hranjenje pedofilskih materialov na internetu preganjati, se večina anketiranih¹⁵ strinja.¹⁶ Dejstvo je, da je pojav pedofilije in otroške pornografije v naši družbi nezaželen, zato jih večina to zavrača. Vseeno pa je nekaj anketirancev zavrnilo to trditev, kar pomeni, da še vedno obstaja določen segment uporabnikov interneta, ki pedofilске materiale hrani, si izmenjuje, ali na kak drug način poskuša pridobiti tovrstne stvari. Seveda gre tu za vojerizem, ki se kaže ob užitku opazovanja mladih, tako njihovih genitalij, kot tudi njihovih celotnih teles.

Tu stopa v ospredje nedostopnost seksualnega objekta kot takega in na drugi strani njegova dostopnost preko interneta, vendar moramo tu upoštevati dejstvo, da se tukaj gre za potlačitev prvotnega seksualnega objekta. »Psihoanaliza pa nas je poučila:če se prvotni objekt zaradi

¹⁵ n = 1199

¹⁶ Povprečje znaša 4.32, koeficient simetričnosti pa 2,21, kar pomeni, da je spremenljivka strogo asimetrična v levo. Splošno to pomeni, da v kiberprostoru obstajajo taki subjekti, ki pedofilijo podpirajo, vendar jih ni veliko (7.30 %).

potlačitve izmuzne vzgibu želje, , ga bo pogosto zamenjal neskončni niz nadomestnih objektov, od katerih pa nobeden ne nudi popolne zadostitve.« (Freud 2006, 70)

Seveda pa se tudi tukaj gre za otroške travme, torej nekaj, kar se je posamezniku s tovrstnimi težavami, kaj se dogaja s tem, nam pove Freud: »Otroške travme, ki jih je v teh primerih razkrila analiza, je treba po vrsti označiti za primere seksualnih poškodb; občasno je šlo za naravnost gnusne stvari.« (Freud 2009, 52) Torej na tem mestu ni meja, in kot že rečeno, večina anketiranih meni, da je to potrebno preganjati.

Trditev, da se v kiberprostoru lahko mladostniki naučijo marsikaj koristnega o spolnosti, je večina deljenega mnenja¹⁷, ali pa se popolnoma strinja¹⁸. To kaže na razdeljenost in ugibanje o vlogi interneta pri spoznavanju spolnosti, domnevamo pa lahko tudi, da je v ozadju tega tudi določena mera neprimernih oblik spolnosti in pornografije, ki je lažje dostopna na internetu. Na tem mestu je potrebno vedeti, katere so tiste vsebine ki so primerne za izobraževanje otrok in katere niso. Sploh pa je tu v ozadju Freudova teorija, po kateri se mora spolna vzgoja začeti v zgodnjem otroštvu.

Vendar se tudi Freud na tem mestu sprašuje, »ali otroke sploh smemo poučiti o dejstvih seksualnega življenja, in če, pri kateri starosti in na kakšen način naj to storimo.« (Freud 2006, 8) Tu se nam odpira prostor, poln vprašanj, tudi Freud na tem mestu zgolj ugiba razloge za prikrivanje. »Nedvomno odrasle k »skrivnostništvu« pred otroki navajata zgolj običajno krepostništvo in lastna slaba vest v zadevah seksualnosti; mogoče pa svoje prispeva tudi kanček teoretične nevednosti, ki bi se ji lahko postavili po robu z razsvetljevanjem odraslih.« (Freud 2006, 10) To vprašanje bo ob prisotnosti stroge etične in moralne vzgoje ostalo odprto. Vendar je kljub vsemu starševski nadzor do dostopa otrok in mladostnikov do nekaterih neprimernih seksualnih vsebin nujna.

Iz trditve, da je kibernetski prostor predvsem prostor spolnih perverznejšev, ki iščejo svoje žrtve, se večina anketirancev bolj ali manj ne strinja, da je kibernetski prostor res prostor spolnih perverznejšev (invertiranih, obsesivnih), ki čakajo na svoj plen.¹⁹ Tukaj je potrebno

¹⁷ 27,7 %

¹⁸ 27,0 %

¹⁹ To nam pove tudi povprečje ($\mu = 2,22$). Število anketiranih pri tej trditvi je 1192.

vedeti, da očitno večina anketiranih ve, s kom komunicirajo in se očitno poznajo tudi v resničnem življenju.

Na trditev, da kibernetški seks dolgoročno ogroža klasično spolnost v fizičnem prostoru, je večina vprašanih zavrnila to trditev.²⁰ Večina torej misli, da kiberseks ne more biti neko nadomestilo klasičnim oblikam spolnosti, vendar se vseeno manjši del anketiranih strinja s to trditvijo, tako da lahko sklenemo, da je tovrstna oblika spolnosti nadomestek klasičnim oblikam spolnosti le pri redkih posameznikih.

Prejšnji dve vprašanji se vežejo na že predstavljena teoretska dognanja o psihoanalitični teoriji seksualnosti. Dejstvo je, da če bi držalo to, da je internet samo prostor, kjer preživijo razni perverzneži in bolniki, potem ne bi bil tako popularen, tudi ob predpostavki, da je velika večina vsebin pornografskih in da enostavno moramo pričakovati, da se bomo ob nekem naključnem pregledovanju internetnih strani zagotovo srečali z neko pornografsko vsebino.

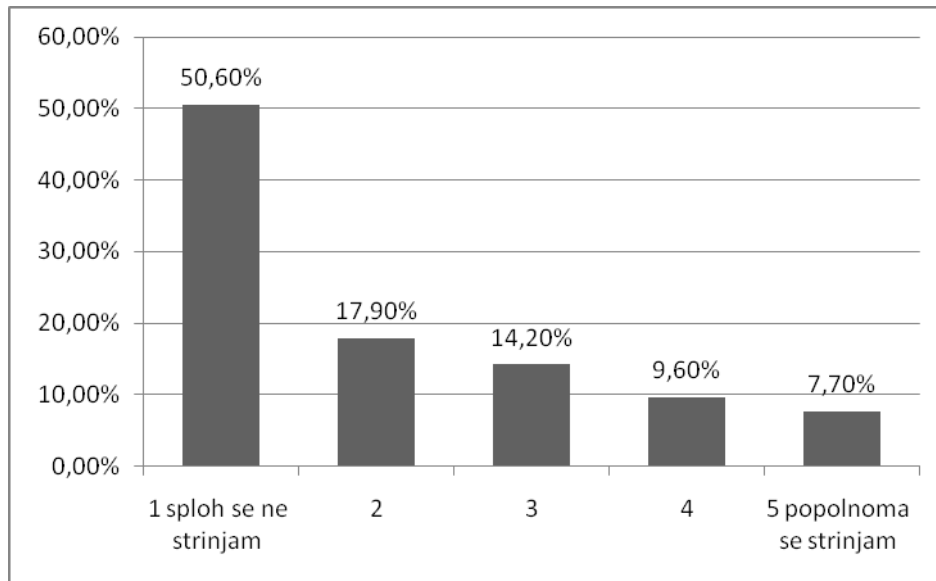
Po drugi strani pa tovrstna oblika spolnosti ne ogroža spolnosti v realnem prostoru, saj se ta oblika spolnosti veže zgolj na ekshibicionizem in vojerizem, ki pa, kot že rečeno, nista normalen način spolne zadovoljitve in se vežeta na fetišizem. Normalen način spolne zadovoljitve boi vedno potekal v fizičnem prostoru in internetne vsebine ter storitve lahko to le dopolnijo, ne pa tudi nadomestijo.

V zvezi z nezvestobo, oz. zvestobo, smo v teoretskem delu že nekaj povedali. V psihoanalitičnem izkustvu je kakršna koli oblika nezvestobe enakovredna drugim oblikam. V zvezi s tem smo povedali v teoretičnem delu, kako vojer najde svoj objekt a tudi preko digitalne povezave. Vendar, kar je zanimivo, večina anketiranih vidi razliko med kibernetško in »realno« nezvestobo (glej sliko 7.1)²¹. To pomeni, da večina anketiranih razlikuje med virtualno nezvestobo in nezvestobo v realnem prostoru, vendar glede na Žižkovo trditev, da je kiberprostor realni prostor lahko rečemo, da večina anketiranih ne koncipira kiberprostora na enak način, kakor ga koncipira Žižek.

²⁰ To trditev popolnoma zavrača več kot polovica (53 %). Vseeno jih je še vedno nekaj, ki to trditev popolnoma podpirajo (9,1 %), kar lahko potrди našo domnevo o povezanosti kiberseksa z ekshibicionizmom in voajerizmom. Aritmetična sredina znaša 2,02, Koeficient asimetrije pa 1,987, kar pomeni da je spremenljivka strogo asimetrična v desno.

²¹ Splošno pa lahko to potrди porazdelitev (KS = 1,959), kar pomeni, da je spremenljivka strogo asimetrična v desno. Tudi povprečje je zelo nizko ($\mu = 2,06$), kar pa še dodatno okrepi trditev o nezvestobi. Število anketiranih je bilo 1185.

Slika 7.1: Virtualna nezvestoba je enaka kot nezvestoba v fizičnem prostoru:

Vir: po RIS.

Če se naslonimo na prejšnje vprašanje, ugotovimo, da ne more kiberseks nadomestiti normalne seksualne zadovoljitve in da se kot tak veže na ekshibicionizem in vojerizem. Torej, nezvestoba v realnem prostoru (če gledamo le seksualni vidik), ne more biti primerljiva z nezvestobo v kiberprostoru. Gre se za ta vidik, če pa pogledamo malce bolj na splošno, ni med tema dvema oblikama nezvestobe nobene razlike, vendar je to v veliki meri odvisno od tega, kakšnega načina seksualne zadovoljitve se poslužujemo.

Lacan v svojem sedmem seminarju pravi: »Dejansko soglašamo z vsem, kar počiva na podobi drugega kot našega podobnika²², na podobnosti, ki jo imamo do svojega jaza in do vsega, kar nas umešča v register imaginarnega. Po čem torej sprašujem, ko pa se vendar zdi samoumevno, da je prav tu tudi temelj zakona *Ljubi svojega bližnjega kot samega sebe*²³?« (Lacan 1988, 195)

Prav tu tiči razlaga rezultatov: podobnost z nami, ki naj bi jo utelešal naš Drugi, je natanko zato tudi razlog, zakaj so tukaj moralne zapovedi dvoumne do te mere, da s kršenjem te zapovedi dejansko izvršujemo to zapoved in pri razliki med virtualnim in realnim spolnim

²² Podobnik je lacanovski pojem, ki označuje tistega, ki je subjektu podoben (v vseh merilih) in je zato njegov objekt presežnega užitka (a).

²³ Sveto pismo Nove zaveze: **Mt 22,39** in **Gal 5,14**. Lacan v svojem seminarju o etiki psihoanalize opozarja na dvoumnost takih zapovedi in zakonov, pri tem pa se opira na psihoanalizo.

odnosom se ta razlika dejansko prekorači in se s tem zbriše, saj potem ni več tiste ovire, ki jo vidimo pri normalnem spolnem odnosu in ki jo fetišizem prekorači in uniči.

Zdaj je jasno, kje tiči razlika med virtualno in realno nezvestobo: tisti, ki se poslužujejo zgolj normalnih oblik seksualne zadovoljitve, to razliko vidijo, medtem ko fetišisti in vsi, ki se poslužujejo fetišizma in s fetišizmom povezanih seksualnih zadovoljitev, te razlike ne vidijo, ker jo zlahka prekoračijo in tako ne vidijo nobenih razlik med virtualno in realno nezvestobo.

Večina anketiranih se večinoma strinja s trditvijo, da je otrokom in mladostnikom do 16 let potrebno omejiti dostop do pornografije na internetu.²⁴ Večina je torej mnenja, da je potrebno otroke pri dostopu do interneta zaščititi, razlog pa najverjetneje tiči v vprašanju varnosti izmenjave podatkov prek interneta, predvsem tega, s kom stopamo v kontakt, in kdo je v resnici tista oseba, s katero stopamo v kontakt.

Vsekakor bi bilo potrebno dobro oceniti, katerih seksualnih vsebin na internetu lahko pustimo otrokom, da si ogledajo, in katerih ne. Določene izobraževalne vsebine, ki vsebujejo tudi nekatere pornografske prizore, bi bile lahko dopustne, vendar tudi ne vse. Celo naše delo je pod vprašanjem, ali bi lahko to bral nek otrok iz nižjih razredov osnovne šole. Je vredno razmisleka, saj je psihoanaliza zelo groba do osebnih stališč posameznikov.

Naslednja trditev pa nam pokaže opredeljenost anketirancev v zvezi z prisotnostjo pedofilije v pornografiji, kjer večina nasprotuje tej trditvi.²⁵ Majhen delež anketirancev se sicer strinja s to trditvijo, vendar je tu spet vprašanje zaščite otrok, kot smo že omenili pri prejšnjem vprašanju, s tem, da je tu v vprašanju nastopanje v pornografskih filmih. Večina anketirancev sicer res meni, da mora to ostati v domeni odraslih in da ne bi smeli vključevati otrok v tovrstne filme, obstaja pa manjši del anketirancev, ki to podpira, vendar je to, glede na Freudovo teorijo seksualnosti, odklon od normalne oblike spolnega zadovoljevanja.

²⁴ Povprečje znaša 3,58, kar nam pove, da je večina na strani te trditve, vendarle pa niso tako strogo opredeljeni za to.

²⁵ Pokaže se, da je med njimi zelo malo podpornikov teh pornografskih vsebin (7,80 %), Koeficient asimetričnosti znaša 2,021, povprečje znaša 4,17, vseh anketiranih je bilo 1187. Te številke nam lahko povedo nekaj o tem, da se večina uporabnikov pornografskih vsebin načelno distancira od pedofilije.

Trditev, da je pri (morebitnem) obiskovanju erotičnih vsebin je zame nadvse pomembna tajnost moje identitete,²⁶ je za nas pomembna zaradi vprašanja zasebnosti na internetu, kar je lahko, če ve, s kom ima odnose in če ve, da lahko kdorkoli zve, da to počne, perverzno. Načelno se večina strinja z vprašanjem varnosti na internetu. Seveda, če je oseba perverzna in se izpostavlja, jo lahko imamo tudi za dodatno potrditev naše teorije o tem, kaj vse sodi v polje perverznega.

Tu bi seveda lahko enostavno prešli v celotno Freudovo teorijo seksualnosti, vendar je tu potrebno izpostaviti dejstvo, da ne vemo, s kom komuniciramo in da je to, kot že rečeno, perverzno. Seveda se da nekako izslediti, od kod posameznik dostopa do določenih strani, vendar je vprašanje, če je to smiselno, in če bi se ga na tak način sploh dalo izslediti.

Naslednja trditev je, ali bi svojemu otroku bi želel(a) omejiti dostop do pornografskih WWW strani.²⁷ Večina se sicer strinja s to trditvijo, vendar je delež tistih, ki nasprotujejo tej trditvi, ni kaj dosti manjši, kar pomeni, da večina vidi internetne spletne strani v kontekstu nekakšnega »spolnega izobraževanja« mladih, vendar je tu spet pod vprašajem, če je na straneh s pornografsko vsebino res izobraževalna vsebina, ali pa so tam zgolj prikazani razni odkloni glede na normalno spolno zadovoljevanje. V zvezi s tem smo že govorili pri trditvi, da je potrebno otrokom in mladostnikom omejiti dostop do pornografije na internetu.

Stvar, ki bi jo še izpostavili pri tem vprašanju, je strah pred incestom. Vendar tu lahko še rečemo, da je tovrstna nejevera in odpor odraslih in normalnih oseb eden od kompleksov nevroze. »Prisiljeni smo verjeti, da je takšna zavrnitev predvsem proizvod globokega odpora človeka do njegovih nekdanjih incestuoznih želja, ki so odtlej zapadle potlačitvi.« (Freud 2007, 69) Če je družba obrnjena strogo proti incestu, bi to lahko sprožilo te potlačene želje, o katerih govori Freud, in posledice bi bile jasne: ob pomanjkljivi seksualni vzgoji bi bilo veliko več primerov tovrstnih odklonov, kot bi jih bilo sicer.

Podoben rezultat, kot pri prejšnjem vprašanju, je podala tudi trditev, da bi bilo potrebno na javnih mestih (šole, knjižnice,...) na osebnih računalnikih prepovedati dostop do pornografskih WWW strani. Spet je tukaj približno enako nihanje, kot pri prejšnjem

²⁶ Povprečje znaša 4,00, kar pomeni, da se večina ne izpostavlja tveganju razkritja identitete.

²⁷ Rezultati so pokazali, da bi jih večina omejila otroku dostop do teh spletnih strani. Predvsem pa po drugi strani preseneča dejstvo, da je pri ostalih štirih odgovorih nihanje med 11 in 20 %, kar pomeni, da večina anketirancev le ne podpira toliko te trditve.

vprašanj, ²⁸ vendar je tu zdaj vprašanje, kakšno zanimanje pri mladoletnih bi spodbudila ta dodatna prepoved in če bi na tem mestu lahko potem še lahko govorili o smiselnosti te prepovedi, čeprav je večina, kot že rečeno, za to prepoved.

Praktično gledano bi s tako prepovedjo onemogočili dostop do velike večine spletnih strani, zato bi taka prepoved imela zelo negativne posledice (kot jih prinese cenzura, ...), tako da je vprašljivo, kaj bi s tem omejevanjem sploh dosegli. Če je tu še vedno strah pred incestom, potem je to nesmiselno. Lacanova gesta na tem mestu to samo dokazuje: »Ženska vstopa v spolno razmerje le v funkciji matere.« (Lacan 1983, 31) Ne glede na to, da je večina pritrdila temu vprašanju, se še danes zdi vse skupaj nemogoče.

7.1.2 Spolnost in internet

V drugem delu bloka vprašanj v zvezi z strinjanji s trditvami je podanih več vprašanj z različnimi lestvicami odgovorov. Prvo vprašanje je, če v svojem okolju poznajo primere, da so uporabniki zasvojeni s pornografskimi in erotičnimi materiali. ²⁹ Iz teh rezultatov lahko sklenemo, da imamo tudi pri nas specifične obsedence s takimi težnjami, vendar so večini nepoznani. To pomeni, da tudi večina uporabnikov kiberseksualnih storitev na internetu nima tovrstnih izkušenj.

Tu se gre za obsesijo s spolnostjo, katere predpostavka je nervoza in posledično perverzija. Ko govorimo o morali, se ta največkrat nanaša na etične vidike tovrstnega početja: perverznejš ima zakon zato, da ga krši. Aristotel tega tudi videti ni mogel. »Posledica je tale: obstaja moralnost spolnega obnašanja. Moralnost spolnega obnašanja je tiha predpostavka vsega, kar so si pripovedovali o dobrem.« (Lacan 1983, 71) Vsaka stvar ima svoje meje in na podlagi tega lahko rečemo, da je zasvojenost s pornografskimi in erotičnimi materiali družbeno nesprejemljiv element, vendar, kot kažejo odgovori na to vprašanje, večina ne pozna tovrstnih primerov ³⁰.

Naslednji dve vprašanji sta tehnični in jih navajamo samo zato, da dobimo nekakšno sliko, kakšen vzorec imamo pri tej raziskavi.

²⁸ Seveda pa jih je sicer največ odgovorilo s popolnoma se strinjam, vendar to ne pomeni, da bi lahko iz tega sklepali na večino.

²⁹ Osebo jih pozna dobrih 17 %, za njih je že slišalo 23,60 %, ne pozna pa jih 58,70 %.

³⁰ Zato je vprašanje, v kolikšni meri anketiranci sploh poznajo razsežnosti te oblike zasvojenosti, vendar se to ne tiče več tega vprašanja.

Pri naslednjem vprašanju sprašujemo anketirance, ali se tudi njim dogaja, da jih spolno nadlegujejo v obliki pošiljanja reklamnih sporočil po elektronski pošti, nadlegovanje na IRC-u, puščanje opolzkih sporočil na osebnih predstavitvenih straneh, ipd..³¹ Večini se to še ni zgodilo, vendar jih približno četrtnina dobiva, in to lahko povežemo s slabo zaščitenostjo interneta leta 2001, po drugi strani pa nam velik odstotek tistih, ki takih sporočil še ni dobilo, pove, da takrat še ni bilo toliko vsiljene pošte in tako poglobljene komunikacije prek interneta, kot jo imamo danes.

Glede na to, da si lahko tudi v tistem času imel določeno zaščito pred tovrstnimi aktivnostmi na internetu, se tudi v zvezi s tem srečujemo s problemom informacijske zaščite posameznikov. Določene vsebine tovrstnih sporočil lahko sprožijo nekatere psihične motnje pri čustveno obremenjenih ljudeh, predvsem otrok in starejših ljudi. Zato so tovrstna sporočila tako nezaželena v kiberprostoru in kot taka ogrožajo določene posameznike. S tega vidika lahko sklenemo, da je na internetu potrebno paziti, s kom stopamo v kontakt in s kakšnim namenom želi nekdo z nami stopiti v kontakt.

Naslednje vprašanje se tiče uporabe spletnih strani (glej tabelo 7.1). Večina anketirancev je odgovorila, da obiskuje brezplačne spletne strani in da ogleduje predstavitvene erotične strani. Ostale vrednosti so razvidne iz tabele, vendar lahko sklenemo, da kar veliko število anketirancev uporablja te storitve v kontekstu kiberseksa. Pri tem je potrebno poudariti, da nekaj anketirancev ni natančno odgovorilo, katere storitve uporabljajo.

³¹ Rezultati so pokazali, da se večini (45,20 %) tega še ni zgodilo, občasno in izjemoma oba po približno 21%, pogosto in zelo pogosto pa skupaj 13%.

Tabela 7.1: Uporaba storitev prek interneta:

	število	delež vseh enot
obiskovanje brezplačnih spletnih strani	612	39,28%
obiskovanje strani z erotično vsebino,	114	7,32%
ogled predstavitvenih strani erotičnih	178	11,42%
kibernetski seks na IRC kanalih	60	3,85%
diskusije v alternativnih seks USENET	31	1,99%
izmenjavo posnetkov erotične vsebine	116	7,45%
izmenjavo erotičnih zgodb	79	5,07%
ogled life-show erotične ponudbe	77	4,94%
presnemavanje slik ali filmov	140	8,99%
nakupovanje erotičnega perila	21	1,35%
nakupovanje spolnih pripomočkov	32	2,05%
nakupovanje spolnih pripomočkov za sado-mazohistični seks	6	0,39%
nakupovanje erotičnih video-kaset	16	1,03%
nakupovanje erotičnih revij	14	0,90%
iskanje partnerjev	57	3,66%
Drugo	5	0,32%

Vir: RIS.

7.1.3 Erotika in internet

Vprašanja v tem sklopu sledijo ena drugi in ustvarjajo sliko, kakšen odnos imajo anketiranci do kiberseksa. Serija vprašanj okrog erotike in interneta se začne z vprašanjem, ali bi bili pripravljeni (dodatno) plačati za dostop do erotičnih vsebin na internetu.³² Večina jih je odgovorila negativno, nekaj pa jih je pripravljeno plačati le neko simbolično vsoto. To pomeni, da uporabniki teh vsebin vseeno nočejo zapravljati denar v tovrstne namene, verjetno zato, ker si ogledujejo tovrstne strani zgolj iz radovednosti, in zato niso pripravljeni plačati. ugotovimo, da so prva ovira na poti do kiberseksualnega razmerja plačljive internetne vsebine, ki so povezane s to obliko seksualnosti. Torej, kiberseks za vsako ceno ni mogoč.

Drugo vprašanje je, če ste si kdaj s svojim siceršnjim fizičnim partnerjem preko interneta izmenjevali sporočila s seksualno vsebino?³³ Večina si takrat še ni izmenjevala tovrstnih sporočil, po eni strani zaradi tega, ker takrat še ni bil toliko razvit internet, po drugi strani pa

³² Velika večina jih je odgovorila negativno, ali ker ga zanimajo samo brezplačne vsebine (60,10%), ali pa zato, ker ga to sploh ne zanima (25,10%). Pritrdilno so odgovorili z da, vendar odvisno od vsebine (4,20%), ali z da, vendar odvisno od vsebine, a samo za simbolično vsoto (10,60%).

³³ Rezultati so pokazali, da večina še nikoli ni imela takih odnosov (56,70%), izjemoma (12,30%), občasno (15,30%), pogosto (4,60%), zelo pogosto (2,60%), partnerja pa ni imelo 8,20% anketirancev.

zaradi tega, ker takrat to še ni bilo tako popularno. Seveda pa so lahko tovrstna sporočila nekakšna predigra kasnejšemu spolnemu odnosu.

Tretje vprašanje: V razpravah o dogajanju na internetu se veliko govori tudi o internet flirtanju, romancah, kibernetiki spolnosti. Ste se na internetu morda že seznanili z osebo in, ne da bi se osebno spoznali, vzpostavili intimno razmerje?³⁴ Tukaj je večina odgovorila negativno, večina ostalih pa pravi, da jih tak način spoznavanja zanima. Iz tega lahko sklenemo, da igra danes internet svojo vlogo tudi pri širjenju poznanstev, sklepanju prijateljstev in ljubezenskih zvez, čeprav jih večina raje spoznava v realnem prostoru.

Drugo vprašanje je pokazalo, da so bili takrat redki primeri, da bi partnerja izmenjavala sporočila s seksualno vsebino preko interneta, medtem ko tretje vprašanje že sprašuje po vzpostavitvi romanc preko interneta. Lacan se v svojem enajstem seminarju³⁵ sprašuje: »Ali ni jasno, da pogled tu poseže samo, kolikor ob njem ne začuti presenečenja ta ničiči subjekt, ki je korelativen s svetom objektivnosti, pač pa subjekt, ki ga nosi neka funkcija želje?« (Lacan 1996, 71) In točno to pojasnjuje, zakaj je prišlo do romance, tudi seksualno obarvane, kot navaja četrto vprašanje.

Četrto vprašanje sprašuje, če je bilo to razmerje tudi seksualno obarvano, ali ne.³⁶ Seveda je bilo to večinoma občasno, kar pomeni, da tovrstna razmerja niso vedno povezana s seksom ali seksualno aktivnostjo.

Peto vprašanje se tiče prenosa takega razmerja v fizični prostor.³⁷ Tukaj so večinoma prenesli razmerje v fizični prostor, niso pa večinoma zaradi tega, ker niso želeli fizičnega srečanja, ali pa sta bila s partnerjem preveč narazen. To pomeni, da je očitno pri nas nekaj kiberseksualcev, ki za spolno zadovoljevanje uporabljajo zgolj to obliko seksa, ali pa je razlog prevelika razdalja med njima. Izkaže se, da jih je več kot polovica preneslo razmerje v fizični

³⁴ Tu jih je spet večina odgovorila negativno, in sicer: da jih to sploh ne zanima 53,7%, drugi so pa rekli, da jih zanima (22,30%). Tisti, ki so odgovorili pritrdilno, jih ima tako razmerje na internetu 6,30%; takih, ki so imeli tako razmerje, in je že minilo, pa 18,0%.

³⁵ Seminar XI: Štirje temeljni koncepti psihoanalize, Pariz: 1964.

³⁶ S pretežno jih je odgovorilo 19,5%, občasno jih je odgovorilo 57,8%, negativno pa 22,7%.

³⁷ V fizični prostor jih je preneslo 55,4%, ostali pa so odgovorili negativno, in sicer, ker se ni želelo fizičnega srečanja 18,7%, ker sta bila preveč oddaljena 19,4%, zaradi drugih razlogov pa 6,5%. Kot drugo pa so anketiranci navedli trditve, ki dejansko ne povedo nič posebnega, oziroma si erotična sporočila izmenjujejo v živo. Nekaj jih je navedlo težave z obstoječim realnim fizičnim razmerjem, v glavnem zaradi težke predstavljalnosti partnerja ali pa so navedli še nekaj podobnih razlogov.

prostor, ostali pa niso. To nam pokaže, da se kiberseksualna razmerja v določenih primerih ohranijo na nivoju kiberseksualnosti in se ne prenesejo v fizični prostor, kar nam pokaže tudi teoretska razprava o kiberseksualnosti. Očitno smo v Sloveniji imeli že davnega leta 2001 nekaj odvisnikov od kiberseksa.

Šesto vprašanje sprašuje, kakšna se jim je zdela oseba (ne le fizično, ampak tudi kot sogovornik), s katero ste imeli intimni odnos na internetu, ko ste jo osebno spoznali.³⁸ Največ odgovorov je bilo takšna ali vsaj večinoma takšna, kot so si jo predstavljali. Očitno so te osebe podale svoje točne fizične opise, tako da verjetno zaradi tega ni bilo preveč napačnih predstav.

Dejstvo je, da se v realnem prostoru šele pokaže, katere vsebine lahko prenesemo preko linije in katere ne, je pokazatelj tega, katera razmerja so temeljila na vsestranskih prilagoditvah in izmenjavah informacij pri obeh partnerjih, pri katerih pa so bila tovrstna sporočila zgolj izmenjava fantazem.

Sedmo vprašanje se nadaljuje iz zadnjih dveh odgovorov prejšnjega vprašanja, in sicer sprašuje, če je bila ta drugačnost prijetno presenečenje³⁹, ali neprijetno razočaranje⁴⁰. Večinoma, v kar dobrih dveh tretjinah primerov, je bilo to neprijetno razočaranje, iz česar sledi, da je v takih primerih zelo velika verjetnost negativnih napačnih predstav, predvsem zaradi skopih podatkov z ene in druge strani po eni strani, ali pa pretiravanja na drugi strani, kar tudi potrjuje Žižkovo trditev o tem, da je kiberprostor realni prostor, znotraj katerega krožijo fantazme. Seveda, to dokazuje dejstvo, da se res ne da celotnega doživljanja ljubezni prenesti na medmrežje, predvsem pa se to pokaže pri osmem vprašanju, kjer je prišlo do nadgradnje celotnega razmerja, oziroma izmenjave ljubezenskih sporočil. To pomeni, da se v kiberprostoru lahko odvije zgolj predigra normalnim ljubezenskim odnosom in ne morejo biti nek nadomestek razmerij v realnem prostoru.

Preostali dve vprašanji zaprtega tipa sta namenjeni zgolj pojasnjevanju, kakšen vzorec imamo z vidika oblik izmenjave erotičnih sporočil in odnosa do kiberseksualnega razmerja. Zato so komentarji zgolj tehnične narave in zgolj pojasnjujejo tovrstna razmerja.

³⁸ V celoti takšna jih je odgovorilo 22,20%, v veliki meri takšna 56,9%, drugačna 13,1% in zelo drugačna 7,8%.

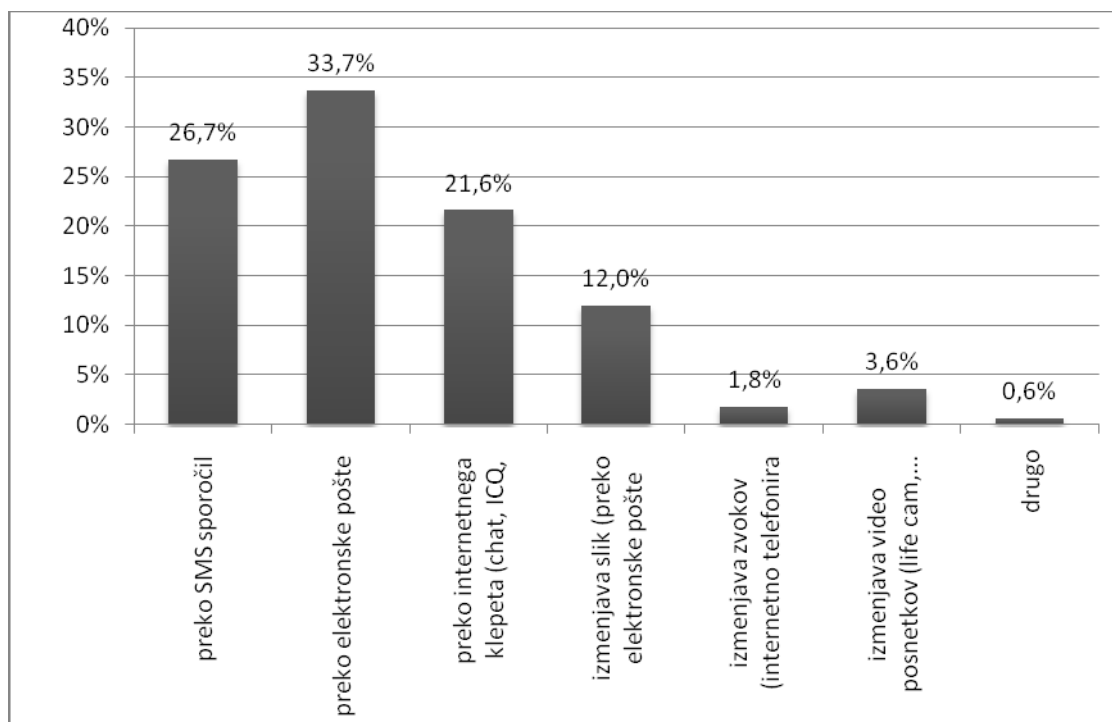
³⁹ 31,3%

⁴⁰ 68,2%

7.1.4 Izmenjava erotičnih sporočil

Sledi še vprašanje, kako si izmenjujete erotična sporočila. Rezultati so razvidni iz Slike 7.2, lahko pa razberemo, da se anketiranci največkrat poslužujejo vsakdanjih načinov komuniciranja, oziroma izmenjave sporočil. Redkeje uporabljajo video kamere in zvočne prenose. Večinoma se torej poslužujejo najbolj običajnih oblik prenašanja sporočil, ki so tudi bila najhitrejša in tudi najbolj dostopna v tistem času.

Slika 7.2: Kako si izmenjujete erotična sporočila?

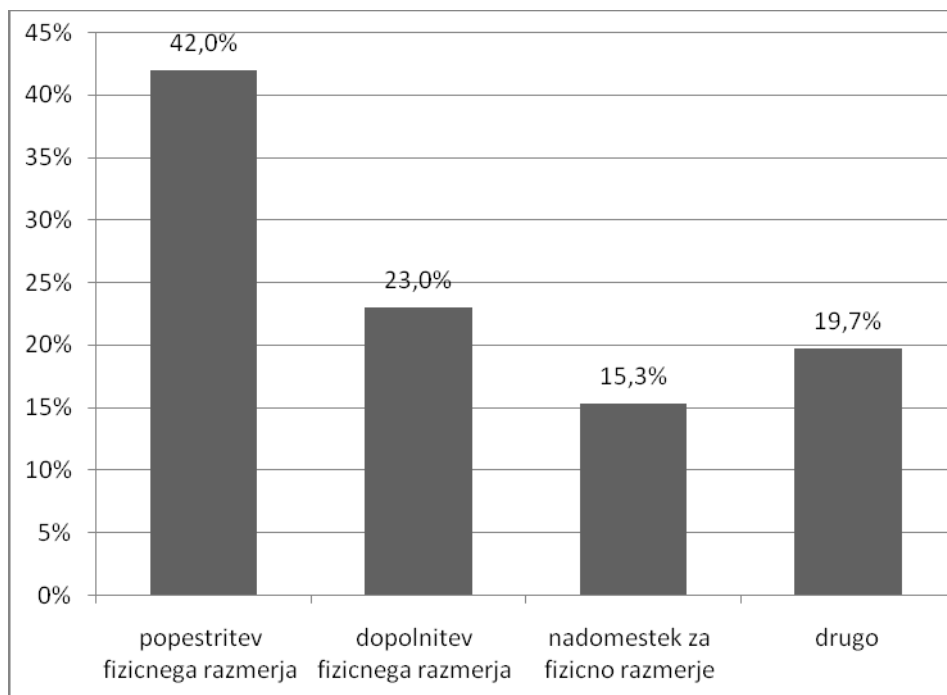

Vir: po RIS.

7.1.5 Odnos do takega razmerja

Zadnje vprašanje zaprtega tipa sprašuje po odnosu do takega tipa intimnega razmerja (glej sliko 6.3). Večinoma prevladuje mnenje, da je tovrstna oblika intimnega razmerja zgolj popestritev ali dopolnitev fizičnega razmerja, kar pomeni, da tovrstna razmerja niso ravno uspešna, prav tako lahko trdimo, da se takrat uporabniki interneta niso toliko zanesli nanj, prav tako ni bila pogosta njegova uporaba.

Slika 7.3: Odnos do takega razmerja:

Vir: po RIS.

7.2 VPRAŠANJA ODPRTEGA TIPA

Pet vprašanj odprtega tipa je v bistvu nadaljevanje zaprtih vprašanj iz prejšnjega poglavja, zato se tudi nahajajo pri tistih vprašanjih, katerih dopolnilo predstavljajo. So pa še štiri vprašanja, ki se ne tičejo zaprtih vprašanj, in te štiri bomo predstavili v tem poglavju.

7.2.1 Razlogi, zaradi katerih na internetu obiskujete erotične vsebine

Največ odgovorov je bilo v kontekstu, da erotične vsebine obiskuje zaradi krajšanja prostega časa, zabave, dolgočasje, sprostitve, ipd.. Drugo so odgovarjali, da si lahko preko interneta ogledujejo slike in pri tem masturbirajo, ali pa naj bi bilo to povod, oz. predigra za spolni odnos. Nekaj odgovorov je bilo tudi, da naj bi bilo to za njih edina možna zadovoljitev.

Imamo celo nekaj odgovorov, ki nam nakazujejo, da se vrši celo nekatere najbolj ekstremne in čudne seksualne fantazme, povezane s poljem fetiša, nekaj pa celo s polja sadomazohističnih fantazem. To dokazuje najbolj skrajne točke psihoanalitične teorije fantazme in potem vstopajo v polje kiberseksualnosti v svoji najbolj skrajni obliki. Lacan v

svojem sedemnajstem seminarju⁴¹ pravi: »Preberite Saint-Fondove nastope na sredini Juliette⁴² in videli boste, za kaj gre. Če reče, da smrt ni nič drugega kot nevidno sodelovanje pri naravni operaciji, je seveda jasno, da zanj po smrti vse ostane živo – vse oživlja želja po užitku. Ta užitek lahko imenuje narava, toda iz celotnega konteksta je jasno, da gre za užitek. Užitek česa? Edinstvenega bitja, ki mora reči zgolj – *Sem, kar Sem.*« (Lacan 2008, 74) Tukaj imamo torej ljudi, ki rečejo natanko to, kar pravi Markiz de Sade..

7.2.2 Kakšno se vam zdi to razmerje na splošno, če ga primerjate z intimnimi razmerji v tako imenovanem »realnem«, fizičnem prostoru

Tu je veliko število anketirancev odgovarjalo, da se jim to zdi nerealno, da je tako razmerje dolgočasno, da je nepopolno, skratka, da je pomanjkljivo. Spet drugi so pa odgovarjali, da se jim to zdi zanimiva nova izkušnja, da je to način, kako spoznati nove ljudi, da je na nek način privlačnejše, ker lahko skriješ svoje hibe, napake,... Torej mnenja so tu povsem deljena. Na eni strani imamo tiste, ki ne najdejo nobenih privlačnosti v razmerjih, vzpostavljenih preko kiberprostora in potem imamo tiste, ki v tem vidijo načine, kako vzpostaviti nova razmerja. Glede na to lahko rečemo, da kiberseks obstaja in se ga poslužuje le določen del uporabnikov kibernetskega prostora.

Po drugi strani pa se v kiberprostoru vršijo najbolj skrajne sadomazohistične fantazme, kot smo že rekli pri prejšnjem vprašanju in po drugi strani ne smemo pozabiti, da je glavna skupna točka naše razprave prav fetišizem, ki je predpogoj za nastanek kiberseksualne orgije. Po drugi strani pa se pri tovrstnih orgijah da skriti največjo težavo človeške spolnosti, govorimo o kastraciji. Kastracijo se da pri kiberseksu nekako skriti za tančico fetišističnih fantazem, ki jih uporabnik pošilja preko internetne povezave.

Na tem mestu imamo torej opravka s sublimacijo skritih človeških tegob, ki se jih posameznik očitno ne upa prikazati v realnem prostoru, pri normalnem spolnem odnosu, ker ga je strah. Strah ga je pa zaradi istega razloga, kot je bilo strah Freudovega Podganarja. Učinek prisilne nevroze je tu očitno, saj pogojuje najbolj popolno sliko objekta užitka in kot takega hoče imeti v natanko takšni obliki.

⁴¹ Seminar XVII: Hrbtna stran psihoanalize, Pariz: 1969-1970.

⁴² Markiz de Sade: Juliette Justine.

7.2.3 Z nekaj besedami opišite, kakšno se vam zdi vaše najbolj intimno razmerje, če ga primerjate z intimnimi razmerji v tako imenovanem 'realnem', fizičnem prostoru

Tu je bilo manj odgovorov, kot pri ostalih vprašanjih, najbrž zato, ker se nekako veže na prejšnjo. Največ odgovorov anketirancev je bilo takih, da pač kibernetški spolni odnos ne more biti primerljiv z »realnim«, ker ni enakega občutja, kot v realnem fukanju. Zato je to vprašanje nekakšen most med prejšnjim in naslednjim, zadnjim vprašanjem. Seveda je večina tako odgovorila zaradi tega, ker ni toliko kiberseksualcev med njimi in ker večina ne najde nekega zadovoljstva pri izmenjavi seksualnih fantazem.

Povrhu vsega pa še, kot že rečeno, večina anketiranih očitno ni fetišistov. Lahko potrdimo to trditev in se vprašamo, če bi se dalo na internet prenesti normalni spolni odnos? Žal ne, za to je potrebno imeti realen prostor. Tu je težava. Morda je pa res kibernetški prostor postal prostor za najbolj skrajne in neprimerne spolne aktivnosti, ki imajo svoj izvor v fetišističnih fantazmah.

7.2.4 Z nekaj besedami opišite, kaj so razlogi, da se še niste odločili za to vrsto intimnosti oziroma je niste doživeli

Anketiranci so podali celo vrsto različnih odgovorov, splošen vtis pa je, da kiberseks za njih ni bil ravno tisto, kar so pričakovali. Vmes zasledimo odgovore, ki nam predstavijo dejansko mnenje o kiberseksu, in ti so v glavnem negativni, podajo nam svoja mnenja kot izkustvo, da pač to ni to, kar so si predstavljali in da je povsem nerealen. Anketiranci so v glavnem želeli imeti resnično razmerje, in tako ne more ostati samo pri izmenjavi fantazem preko interneta. Rečeno je bilo tudi, da niso imeli nobene potrebe po tovrstnem spolnem zadovoljevanju in da imajo že »realnega« partnerja. Vendarle se tak način spolnega zadovoljevanja poslužuje zelo malo število ljudi, in lahko sklenemo, da je tak način spolnega zadovoljevanja eden izmed »neprimernih odklonov glede na seksualni objekt« in da je v glavnem sprejemljiv za voajerje in ekshibicioniste, kakor smo že nekako nakazali pri prejšnjem vprašanju.

Pri prejšnjem vprašanju smo nakazali, da imamo pri tem tudi opravka z maškarado kastracije, v bistvu je postal kiberprostor dejansko maškarada, pa vendar mu je ostalo nekaj, čemur sicer pravimo ekshibicionizem in vojerizem. Natanko to je užitek ob gledanju, kako je oseba na vašem računalniškem ekranu vedno bolj gola in vedno bolj nabita z seksualnim gonom. To je užitek voajerja in zato pri njem kiberseks dejansko funkcionira.

8 SKLEP EMPIRIJE

Če zaključimo razpravo okrog empirije, smo ugotovili, da nam je potrdila obstoj kiberseksualnih praks v internetnem prostoru, ki se vrši najbolj pogosto prek vsakdanjih komunikacijskih omrežij. Zanimivost, ki pa se je pokazala pri naši analizi, je bila ta, da večina anketirancev razlikuje kibernetško nezvestobo od nezvestobe v fizičnem prostoru. To nam postavlja vprašanje, ali je naša trditev, da je objekt užitka lahko kdorkoli, s katerim lahko komuniciramo na kakršen koli način, resnična, ali pa imamo opravka z ljudmi, ki se poslužujejo fetišizma, voajerizma, ekshibicionizma ali še celo sadomazohizma. Gre se torej za odgovor na vprašanje, ali lahko postavimo enačaj med »realnim«, torej tistim v fizičnem prostoru, in kibernetiskim seksualnim partnerjem. Odgovor je ne, to pa zaradi tega, ker anketiranci ne zaznajo enakosti tovrstnih razmerij.

Na podlagi tega lahko sklenemo, da uporabniki interneta različno interpretirajo internet, kar je v glavnem odvisno od tega, kakšnih oblik seksualnega zadovoljevanja se poslužujejo. V kiberprostoru se da prekoračiti fantazmo prav na tak način, saj večini ljudi, ki se poslužujejo normalnih oblik seksualne zadovoljitve, kiberprostor ne predstavlja prostora, kjer bi se lahko seksualno zadovoljevali, medtem ko tistim, ki so vsaj fetišisti, tovrstna oblika seksualnega zadovoljevanja ustreza njihovim ciljem in zato lahko lažje dojemajo kiberprostor kot realni prostor v najbolj filozofskem smislu. Zato smo teorijo dopolnili s to empirično raziskavo ravno zato, da prikažemo, kako lahko presežemo fantazmo v njenem najbolj temeljnem izhodišču, ki ga nosi Smisel in ga dopolnjuje Realno. Presežek fantazme se izpolni v polju Sintoma, ki ga predstavlja Užitek, kar se je videlo že v tej raziskavi že iz leta 2001, ko je bil internet pri nas še močno v povojih.

9 POVZETEK UGOTOVITEV IN ZAKLJUČEK

Kiberseks je torej možna oblika spolnega zadovoljevanja, izmenjave spolnih fantazem in konkretnih fetišističnih profanosti, ki so tajne in ne morejo predstavljati nekega ugotovljivega neželenege dejanja. Problem je, da sam kiberseks ne more nositi ekvivalence z običajnimi spolnimi odnosi, ker je sam po sebi problematičen.

Na začetku našega dela smo spoznali, da je pri Freudu fetišizem lahko ustvarjen v otroštvu, kot posledica nekih psihičnih motenj, ali pa je bil je bil podan kot posledica nevroze. Podali smo splošno razliko med fukanjem in parjenjem, kjer smo parjenje podali kot obliko fukanja in s tem posplošili ta pojem. Ugotovili smo tudi, da je otroštvo ključna faza pri seksualnem odraščanju človeka, kjer se oblikujejo načini spolnih zadovoljitev, katerih se bo v svoje seksualnem življenju posluževal. Življenje fetišistov se pa kaže v njihovih sanjah, kjer se njegove fantazme prenašajo v kruto in osamljeno polje realnega. Poudarili smo še vojerizem in ekshibicionizem, kjer igra ključno vlogo razkazovanje genitalij.

Pri Lacanu in Millerju smo spoznali boromejski vozeli in nekatere njegove glavne značilnosti. Spoznali smo tudi dva izmed matrike štirih diskurzov, kjer je bil za nas najbolj pomemben diskurz analitika, ki je kasneje impliciral antifilozofsko pozicijo, ključno za lacanovsko psihoanalizo. Nekaj smo povedali o življenju perverzneža, on se sam sebi gnusi po orgazmu in potem o tem moralizira, in s tem je njegova želja izpolnjena.

Predstavili smo tudi dedukcijo gona pri Lacanu, kjer smo začeli z zahtevo, končali pa z gonom, kar pomeni, da nič več ne zahtevamo. Perverznežu se pri tem gre za gnus in doživetje orgazma. Pri tem upa, da ne bo izgubil svojega objekta užitka. Lacanovo doživljanje filma Cesarstvo čutil nam poda vpogled v največjo fantazmo ženske: smrtjo moškega in odvzem njegovega falusa. Pri perverziji se torej gre za neprimerni nadomestek normalnega spolnega odnosa in potrebuje analitično zdravljenje.

Pri Žižku smo spoznali, da je cilj perverzneža vzpostavitev in ne spodkopavanje zakona. Realnega ne moremo videti zaradi naših predstav o smislu. Potrdili smo Žižkovo trditev o kiberprostorski fantazmi in slednjo postavili v polje Realnega, tudi v kontekstu *že-videnega*. Boromejski vozeli smo predstavili skozi polje Užitka in končno zaključili s Freudovskim razlikovanjem med moškim in žensko.

V empiričnem delu smo si najprej ogledali, kako poteka raziskovanje seksualnosti.. Ugotovili smo, da ljudje večinoma uporabljajo kibernetične oblike seksualnosti kot dopolnilo, oziroma uvod v spolne odnose in da jih v glavnem ta oblika spolnega zadovoljevanja ni ravno pritegnila. Nato smo si konkretnije ogledali sklop Erotika iz raziskave RIS 2001. Tu smo ugotovili, da se kiberseks najpogosteje vrši prek najbolj vsakdanjih oblik kibernetičnega

komuniciranja. Zanimivost, ki smo jo ugotovili, je to, da večina anketirancev razlikuje realno od kibernetske zvestobe.

Ta raziskava nam je tudi potrdila našo domnevo, da se da povezati Freudovo in Lacanovo teorijo seksualnosti s kiberseksualnimi načini seksualne zadovoljitve in kot tak je kiberseks pojasnljiv z Lacanovo, pa tudi Freudovo teorijo. Ko smo implementirali nekatere Freudove in Lacanove tekste v razlago rezultatov raziskav, smo odkrili, da je za kiberseks potrebna vsaj prisotnost fetišistične fantazme in njeno nadaljevanje v polje ekshibicionizma, voajerizma, tudi sadomazohizma, ta fantazma se pa konča v polju popolnega Užitka, ki je presegel polje Realnega, Simbolnega in Imaginarnega v Sintomu.

Tu bi bilo potrebno raziskati, ali je virtualna nezvestoba res tako drugačna od realne. Psihoanaliza sicer trdi da je nezvestoba pač nezvestoba in kot taka ne more biti razdrobljena na dopustno in nedopustno, pa vendar je to polje še precej neraziskano. Mogoče bi bilo na tem mestu potrebno raziskati tudi polje Realnega v kiberprostoru. Kako daleč sežejo naše fantazme tam, ne le na področju seksualnosti, ampak tudi na ostalih poljih, recimo političnega komuniciranja?

Navsezadnje pa, katere so nove oblike profanosti? Tukaj se nam odpira ogromen neraziskan prostor. Česa vse so sposobne internetne igre, tudi seksualne? Ali lahko sami preko interneta vodimo svoje življenje, ga sprejmemo kot vstop v polje smisla, ali pa bomo ostali v realnem? Koliko svojih misli lahko prenašamo po internetu in na kakšen način? Navsezadnje nam to odpira novo pot. Ali smo res zmožni prenašati misli po internetu, bi lahko pokazal čas, razvoj tehnologije. Nato bomo lahko imeli neposredno možnost branja človeških misli in bomo lažje opravljali tovrstne znanstvene raziskave. Spoštovani, še ta napor...

LITERATURA IN VIRI

1. Balažic, Milan. 2007. *Politična antifilozofija: seminar*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Bocock, Robert. 1983 / 2002. *Sigmund Freud*. London, New York: Routledge.
3. Daneback, Christian, Al Cooper in Sven-Axel Månsson. 2005. An Internet Study of Cybersex Participants. *Archives of Sexual Behavior* 34 (3). Dostopno prek: <http://www.springerlink.com/content/k8m17r562327407g/fulltext.pdf> (16. november 2010).
4. Freud, Sigmund. 1987. *Metapsihološki spisi*. Ljubljana: Studia humanitatis.
5. --- 1995. *Tri razprave o teoriji seksualnosti*. Ljubljana: Studia humanitatis.
6. --- 2006. *Spisi o seksualnosti*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo (Zbirka ANALECTA).
7. --- 2007. *Spisi o družbi in religiji*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo (Zbirka ANALECTA).
8. --- 2009. Nadaljnja opažanja o obrambnih nevropsihozah. *PROBLEMI* (2-3): 52.
9. Griffin-Shelley, Eric. 2003. The Internet and sexuality: a literature review -1983 – 2002. *Sexual and Relationship Therapy* 18 (3). Dostopno prek: <http://www.sashlist.net/griffin-shelley1.pdf> (16. november 2010).
10. Homer, Sean. 2005. *Jacques Lacan*. London, New York: Routledge.
11. Komel, Mirt. 2009. *Déjà-vu kot dogodek telesa*. *PROBLEMI* (4/5): 167-168.
12. Lacan, Jacques. 1983. *Še*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo (Zbirka ANALECTA).
13. --- 1988. *Etika psihoanalize*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo (Zbirka ANALECTA).
14. --- 1991. *Ženska seksualnost: Freud in Lacan*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo (Zbirka ANALECTA).
15. --- 1981 / 1996. *Štirje temeljni koncepti psihoanalize*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo (Zbirka ANALECTA).
16. --- 2007. Sintom. *PROBLEMI* (4-5): 148, 156.
17. --- 2008. *Hrbtna stran psihoanalize*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo (Zbirka ANALECTA).

18. Miller, Jacques Alain. 2001. *O nekem drugem Lacanu*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo (Zbirka ANALECTA).
19. *RIS*. Dostopno prek: <http://www.ris.org/splet/> (13. februar 2009).
20. Schneider, Jennifer P.. 2000. Effects of Cybersex Addiction on the Family: Results of a Survey. *Sexual Addiction & Compulsivity* (7). Dostopno prek: <http://www.trained-eyes.com/resources/2000/Schneider%20%282000%29.pdf> (16. november 2010).
21. Trček, Franc in Kovačič, Matej. 2000. Kiberseks in pornografija na internetu. *Teorija in Praksa* 37 (6): 1069-1081.
22. Žižek, Slavoj. 1997. Kiberprostor ali možnost prekoračiti fantazmo. *PROBLEMI* (7/8): 23, 31.
23. --- 1999. Realno kiberprostora. *PROBLEMI* (3/4): 12, 15.
24. --- 2004. *Paralaksa: za politični suspenz etičnega*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo (Zbirka ANALECTA).